БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 161 (13477)
1971 оной июлиин 10, суббото

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

ТҮСЭБ ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Шэнэ табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоһон Захааминай аймагай колхоз, совхозууд эдэ үдэрнүүдтэ һү һааляа центнер центнерээр нэмээжэ байна. Гүрэндэ сагаан эдеэ худалдаха хахад жэлэй түсэб июнь һарын һүүлээр дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 1300 гаран центнер һүн тушаагдаа. Түсэбһөө гадуур 600 центнер һү худалдаха түсэб хоёр дахинһаа үлүүтэйгээр дабуулагдаһан байна.

Үнгэрэгшэ һарануудта, мангаа 2-дохи квартал соо, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад хамагһаа һайнаар ажаллажа гараба. Квартал соо 1370 центнер һү гүрэндөө худалдаха түсэбөө 130-аад процентээр үлүүлэн дүүргээ. Мүн XXII партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизмын зам», «Победа» колхозууд, Санагын совхоз түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Июнь һарын тэнгээр бороо хура ехээр орожо, хээрын бэлшээринүүдэй ногоон һайн. Мал адуулагшад, һаалишадай оролдосын ашаар эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй һү һаали дээшэлжэ, һү машинадалгын пунктнууд сүлөө тухагүй ажаллажа байнхай.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

АВИАТОРНУУД БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Республикымнай олонхи аймагуудай таряалан дээгүүр самолёдууд ниидэжэл байһаар. Хэрбээ колхоз, совхозуудтай баталһан договоройнгоо ёһоор 184 мянган гектар газарта авиаторнууд хоро хаяха байһан һаа, мүнөө 135 мянган гектар таряалан буртаг үбһэнһөө сэбэрлээд байна.

Мүрысэжэ ябаһан авиаторнуудай дундаһаа «АН-2» самолёдой экипаж (командирынь Ю. П. Цыганков) түрүүлнэ. Мухар-Шэбэрэй аймагта 11 үдэр соо тэдэнэр хүдэлхэ зуураа, 11.160 гектар газар буртаг үбһэнһөө сэбэрлээд байна. Тус экипаж үдэр соо 750—800 гектарта хоро хаяха нормоёо 1000 гектар хүрэтэр дүүргэнэ.

Яруунын аймагай Исэнгын совхоздо, «Дружба» болон «Коммунизм» колхозуудта туһалжа байһан пилодууд мүн лэ габшагайгаар ажаллана.

Мүнөө жэл 190 гектар газарта гербицид хаяха гэһэн уялгаяа Улаан-Үдын авиаторнууд лаб үлүүлэн дүүргэхэнь.

И. ХРАПУНОВ.

ГҮРЭНДӨӨ—ЭРХИМ НООҺО

Хониной нооһо түргөөр хайшалха талаар республика дотороо шалгарһан «Знамя Ленина» колхозойхид (Мухар-Шэбэр) түрүү зэргэеэ алданагүй. Намаг-Толгойдо түхеэрэгдэһэн 102 хайшатай томо пунктда үдэр бүри 300-гаад хүн ажаллана. Тэрэ тоодо хайшануудай хутага хурсадаха хүдэлмэридэ 21 хүн табигданхай.

Июнь һарын һүүлэй хэдэн үдэртэ 14 мянга гаран хонид хиргагдажа, 400-гаад центнер нооһон абтаа. Тэдэнэй 320 центнерынь гүрэндэ худалдагдажа, хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэе. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,1 килограмм нооһон абтана. Үдэртэ 2800—3000 хонидой нооһон хиргагдана.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ОЛОШОРНО

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград городуудай ажалшадай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, социалис уялгаяа шэнэлээ бэлэй. Комбинадай хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, дүүргэхэ халаа хараалһан байна.

Консервын заводой коллектив ехэхи үүсхэлтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр хахад жэлэйнгээ даабари табан һара соо дүүргэжэ, бэшэнэй дунда онсо шалгарба. Тефротарна цехэй коллектив түрүүшүүлэй тоодо орохын тула мүн лэ ехэ оролдолго гаргажа хүдэлнэ. Эдэнэр картоноор хайрсаг хэхэ хахад жэлэйнгээ даабари болзорһоонь нэгэ һараар урид дүүргэһэн байха юм. Түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн продукцияа Эрхүү, Свердловск болон Курган городуудай эдеэ хоолой промышленна предприятинуудта эльгээбэ.

Һүүлэй үедэ комбинадаймнай завод болон цехүүд соо шэнэ түхеэрэлгэнүүд олоор тодхогдоно. Ухаалан зохёогшод, урлан нарижуулагшад хүшэр ажал оньһожоруулха талаар ехэ юумэ хэһэн, хэжэшье байна. Хуурай белково тэжээл хэдэг цехэй ухаалан зохёогшод малай яһа буталан тээрмэдэхэ тусгаар түхеэрэлгэ зохёожо ашаглаһан байна. Энэ түхеэрэлгэнь шалгалтада үндэр сэгнэлтэ абаһан, ВДНХ-гай павильон соо табигдаһан юм. Мүнөө тиимэ түхеэрэлгэнүүдтэ татагдаһан белково тэжээл колхоз, совхозуудта яһала эльгээгдэнэ.

Комбинадаймнай бэшэшье цехүүд, заводуудай коллективүүд амжалтатай һайнаар ажаллажа байна. Хүдэлмэришэд халаанайнгаа даабари үлүүлэн дүүргэхын тула ехэ оролдолго гаргана. Холодильна цехэй хүдэлмэришэн Владимир Сожнякин халаан бүриингөө даабари нэгэ часаар урид дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан. Энэ үүсхэлыень хүдэлмэришэд халуунаар дэмжэһэн байна. Мүнөө комбинадаймнай бүхы хүдэлмэришэдэй гурбадахи хүн бүхэн шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари дүүргээд, хоёрдохи жэлэй түсэбөөр ажаллажа байна. Тэдэнэй тоодо колбасна заводой хүдэлмэришэн Нина Бельгина, аппаратчица Александра Капустина, мал үүсэлэгшэ Мария Соколова гэгшэдые нэрлэмээр. Эдэнэр габшагай шангаар хүдэлжэ, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилхэ табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлэй даабари дүүргэнхэй.

Г. ХАРЧЕНКО.

ОРОЛДОЛГЫН ХҮСӨӨР

Уужам тала газараар, добонуудаар колхозой хүн сагаан хонид иишэ тиишээ таран, зунай зүлгэ ногоон соогуур бэлшэн ябанад. Үглөөнэй бүрэнхыдэ хонидоо бэлшээхэеэ гараһан Дармажап Дандарович Будаев гэртээ һая ерэнхэй, үглөөнэй сай уужа һууна. Гэр байра соонь аятай зохид, эд бараанинь гуримтайгаар табигдаһан, харахада нюдэндэ урихан байба.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Дулма Дашидондоповнагай ажал тухайнь һонирхон асуубаб.

— Энэ үнгэрэгшэ үбэлые бидэ һайн үнгэргөөбди. Даажа абаһан хонин бүриһөө хурьга абажа, томо болгогдожо байна. Эхэһээнь таһалха үедэ хурьган бүхэнэй шэгнүүрые 20 килограмм болгохо зорилго табинхайбди. Манай бригада һаяар хонидоо хайшалуулжа эхилбэ. Хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалха түсэбтэйбди. Энэ уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэ ямаршье шалтаг манда байхагүй, — гэжэ Будаева бага миһэрэн хэлэбэ.

Энэ үедэ Дармажап Дандарович мориёо унанхай, хонид тээшээ яаралтайгаар дугшуулжа ябаа һэн.

Колхозой правлениһээ гараад ябахадаа, Дулма Будаева тухай таниха хүнүүдһээ һурагшалан, тэрэнэй бишыхан намтар тухай асуужа абаа һэм.

Дулма Дашидондоповна Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэр хүндэ үедэ хүдэлжэ эхилһэн, хамаг бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан хүнүүдэй нэгэн байха. Долоон жэлэй урда тээ колхозой правлениин гуйлтаар нүхэртэеэ хонин ажалда орожо, хүдэлжэ эхилһэн намтартай.

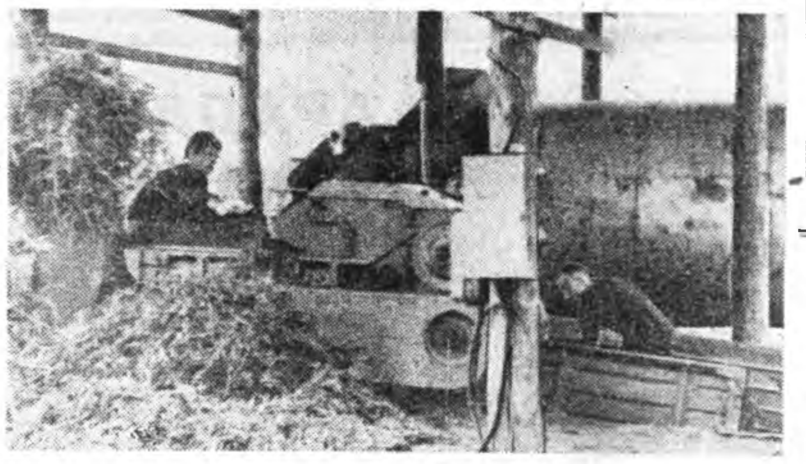
Нүхэр Будаева ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн баярай, «Шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагданхай.

— Һаяхан Будаевагай отара хайшалуулжа дүүрэбэ. Гүрэндэ һайн шанартай нооһо тушааха уялгаяа сум дүүргэбэ, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Пётр Цырендашиевич Хайдапов манда хонходобо.

В. САМБУЕВ.
Сэлэнгын аймаг.

НОГООН ГУРИЛ ТАТАГДАНА

ФОТО-РЕПОРТАЖ

Үбһэ ногоо, сепаж, силос, үбһэнэй гурил, корнеплодуудые элбэгээр бэлэдхэжэ, нийтын адууһа малые тэжээлээр бардам хүрэхөөр

хангаха гээшэ шухалын шухала зорилго болоно гэжэ КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо онсолон заагданхай.

Тиимэһээ партиингаа съездын шиидхэбэриие бэелүүлэн, Эрхирэгэй совхозой ажалшад энэ жэлдэ адууһа малай эдихэ үбһэ тэжээл шадаал һаа ехээр бэлэдхэхын тула хамаг арга хэрэглэнэ.

Хээрын сабшалангай ногооной һайса ургаха, сабшагдахаар болохые хүлеэгээд миин һуунгүй, даб дээрэ таряалангай захын, жалга жаама соогуурхи, харгын хажуугаарxи ногоо сабшажа, тэрээгээрээ үбһэнэй гурил хэжэ эхилбэ.

Совхоз соогоо эгээн түрүүлэн Онохойн отделениин механизаторнууд «АВМ-0,4» түхэлэй оньһон агрегат тодхоод, үбһэнэй гурил гаргажа эхэлбэ. Косилкаар сабшагдаһан, бага һүүрээгдэһэн сэл хүхэ ногоо тракторай тэргэдэ тээжэ асараад, агрегадай хажууда буулгана. Тракторист Иван Пержаков үдэрэй дүрбэ эрьесэ хэжэ, ногоогоор агрегадые һаадгүй хангана.

Эндэ гол түлэб долоодохи, наймадахи, юһэдэхи классуудай һурагшад хүдэлдэг юм. Тэдэнэр буулгагдаһан ногоо «АВМ-0,4» агрегадта хэжэ үгэнэ. **(Зураг 2).**

— Яһала һаадгүй хүдэлнэбди. Суудхэ соо 150—200 мэшээг үбһэнэй гурил гарганабди. Хэрбээ нёдондо энэ агрегадаар бүхыдөө 70 гаран тонно үбһэнэй гурил татаһан һаа, мүнөө адагынь 150 тонно иимэ витаминтай тэжээл бэлэдхэхэ зорилготойбди, — гэжэ агрегадай начальник Максим Хатимов хөөрэнэ. **(Зураг 1).**

Агрегадһаа һаяхан гараһан витаминтай гурилые мэшээглээд, юһэдэхи классай һурагша Петя Овсянкин складта зөөнэ. **(Зураг 3).**

Үбһэнэй гурил гаргаха хүдэлмэри үдэр һүнигүй үргэлжэлнэ. Тус агрегат бүри намар ногооной хагдарха болотор хүдэлхэ юм.

К. ГАБАЕВАЙ фототекст.
Загарайн аймаг.

АЖАЛААР ОЛДОҺОН ДҮРШЭЛ

Пүрбэ-Доржо Доржиев мал ажалда хүдэлжэ эхилһээр 15 жэл болоожо байна. Тэрэнэй харьяата «Улаан-Оронго» колхоздо үсхэбэрилһэн хонидые тоолохо болоо һаа, хэдэн һүрэг болохо юм.

Ажахыдаа нарин нооһотой хонидые олошоруулгада Пүрбэ-Доржо Доржиев бүхы шадабаряа гаргаһан байна. Тэрэ оролдосотой ажалаараа нүхэдэйнгөө дунда мэдээжэ болоһон малшан. Энэ жэлдэ нүхэр Доржиев даажа абаһан зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа томо болгоо.

Тарган лэ хонид һайн түл үгэдэг гэжэ Пүрбэ-Доржо ойлгодог. Тиимэһээ нүхэр Доржиев жэлэй дүрбэн сагта хаража байһан хонидоо оролдосотойгоор адуулдаг заншалтай. Мүн үбэлэй сагта һайн үбһэ тэжээл тэдэндэ эдюулдэг юм. Хонидоо тамирайнь зэргээр, хурьгалһаарнь хэдэн бүлэг болгожо эдеэлүүлдэг гуримтай.

Хонидой хурьгалжа эхилхэдэ, Доржиевай бригада үдэр һүнигүй ажаллажа ородог. Нарай хурьгадые эхэтэйнь бишыхан таһалганууд соо байлгадаг. Тулюурхан хурьгадые ганса гансаарнь тусхай харууһанда байлгажа, хоёр-гурбан час болоод лэ эдеэлүүлдэг байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Пүрбэ-Доржо Доржиевай отарын хонид нооһо хайшалалгада бэлдэгдэжэ байна. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ Пүрбэ-Доржо анхаралтайгаар хандажа, адхашье нооһо гээхэгүйе оролдоно. Хонидоо үүрэй сайхаһаа эхилээд, үдэшын харанхы болотор бэлшээжэ, түргөөр таргалуулхые оролдоно.

Н. ХАЗАГАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.
Улаан-Оронго.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Буряадай АССР-эй арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ РСФСР-эй һургуулиин габьяата багшын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Арадай гэгээрэлэй ажал хүдэлмэридэ габьяатай байһанайнь түлөө **РСФСР-эй һургуулиин габьяата багшын** хүндэтэ нэрэ зэргэ иимэ хүнүүдтэ олгохо:

Оспищева Мария Петровнада — Загарайн аймагай Онохойн юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин багша.

Прозорова Прасковья Николаевнада — Улаан-Үдэ хотын юрэнхы эрдэмэй 20-дохи дунда һургуулиин директор.

Сажинов Занабазар Сажиновичта — Баргажанай аймагай Хурамхаанай интернат һургуулиин директор.

Сутурин Степан Федоровичто — Кабанскын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

Тармаева Зинаида Протасовнада — Улаан-Үдэ хотын юрэнхы эрдэмэй 52-дохи дунда һургуулиин һуралсалай талаар директорэй орлогшо.

Улымжиева Дулма Батуевнада — Сэлэнгын аймагай Ноёхоной юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин һуралсалай талаар директорэй орлогшо.

Филиппова Александра Михайловнада — Хориин аймагай Дээдэ-Тайлсын юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин багша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва. 1971 оной июлиин 8.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин түрүүтэй совет партийно-правительственна делегацитай МНРП-гэй ЦК-да ба МНР-эй Министрнүүдэй Соведтэ июлиин 8-най үдэр уулзалга болобо.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбу, Монголой бусад хүтэлбэрилэгшэд монгол талаһаа байлсаба.

Уулзалга хани халуун оршон байдалда үнгэрбэ.

Нүхэр Ж. Самбу «Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ой» гэһэн ойн баярай медаль нүхэр А. Н. Косыгинда, делегациин гэшүүдтэ барюулба.

Тэрэнэйнгээ һүүлээр айлшад гүрэнэй түбэй музей ошожо, тэрэнэй экспозици хараба.

Совет партийно-правительственна делегаци город соогуур ябажа, шэнэ барилгын хэгдэжэ байһан районуудые хараба.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ХАНИ БАРИСААНАЙ ТҮЛӨӨ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Арадай революциин 50 жэлэй ойдо зорюулагдан, хилын саанахи эмхинүүдэй, МНР-тэй хани ёһоор харилсаха бүлгэмүүдэй делегадуудай хабаадалгатай Монгол олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан Улаан-Баатарта июлиин 8-да болобо.

МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбу, гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулагшад, 13 ороной түлөөлэгшэд суглаанай президиумдэ һууба.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, секретарь Б. Лхамсурэнэй нээһэн суглаан дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалай амаршалгын бэшэг уншагдаһан байгаа.

«Арадуудай эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө монгол арадай ябуулһан табин жэлэй тэмсэл» гэһэн элидхэл эб найрамдалай ба хани барисаанай монгол эмхинүүдэй федерациин гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Д. Адилбиш хэбэ.

ЭБДЭРШЭГҮЙ, МҮНХЭ ХАНИ БАРИСААН

Совет хүнүүд аха дүү монгол арадтай хамта Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойе баярай оршон байдалда тэмдэглэнэ. Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэнэрэй баярай суглаан энэ алдарта ойдо зорюулагдан, июлиин 8-да болоо.

Президиумдэ нүхэд **А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, К. Ф. Катушев** ба бусад һууба. Эб найрамдалай ба хани барисаанай монгол эмхинүүдэй федерациин, монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегациин гэшүүд МНРП-гэй Центральна Комитедэй гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Ц. Пунцагноров түрүүтэй президиумдэ һуулсаба.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь **К. Ф. Катушев** элидхэл хэһэн байна.

Ц. Пунцагноровой үгэ хэлэхэдэнь, тэндэ сугларһан зон халуунаар угтаба.

Аха дүү Монгол ороной номой арбан хоног

Москвада июлиин 8-да эхилһэн МНР-эй номой арбан хоног Монголой Арадай революциин илаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Монгол уран зохёолшодой номуудынь СССР-эй арадуудай 18 хэлэн дээрэ оршуулагдан гараһан байна. Монголһоо оршуулгануудай дунда ниитэ-политическэ литература шухала һуури эзэлнэ.

Аха дүү арадай алдарта ойдо зорюулан, хэдэ хэдэн һонин ном гаргагдаба. Тэдэнэй дунда «Монголой Арадай Республика», «Монголой Арадай-революционно партиин түүхын очеркнууд», «Монголой Арадай Республикатай Советскэ Союзай экономическа харилсан ажаллалга» гэһэн ба бусад номууд оролсоно. Һүүлэй 25 жэлэй турша соо монгол литературын бүхы бүлэгүүдые абажа харабал, 150 гаран элдэб нэрэтэй, 5 миллион хэһэг тиражтай номууд гаргагдаһан байна.

Совет ба монгол арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан, нягта харилсаа холбоон тухай, СССР-эй үнэн зүрхэнэй туһаламжа тухай Монголой Арадай Республикын элшэн сайд Л. Лувсан-Чултэм хөөрэжэ үгэбэ.

Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, монгол ханинараа уран зохёолшод Б. Н. Полевой, К. М. Симонов, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй гэгээрэлэй министрэй орлогшо А. И. Шустов гэгшэд амаршалба.

Тэрэ үдэртөө Хариин литературын гүрэнэй бүхэсоюзна библиотекэ соо монгол номой выставкэ нээгдэбэ.

(ТАСС).

СОВЕТ-ФИНЛЯНДИИН КОНТРАКТ

Финн-совет худалдаа наймаанай палатын Москвадахи түлөөлэлгэтэ зургаанда «Проммашимпорт» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй, «Юльхяваара» гэжэ Финляндиин фирмын хоорондо томо хэлсээн баталагдаба.

Тэрэ хэлсээнэй ёһоор, 1972—1973 оной турша соо тусхай янзын саарһа үйлэдбэрилхэ машина түхеэрэлгэ Советскэ Союзда худалдагдаха юм.

Тэрэ машина түхеэрэлгын хүдэлжэ эхилхэдэнь, эрхим һайн мелованно 30 мянган тонно саарһа, мүн конструкторска бюронуудай чертеж зураг олоор гаргаха, туяатажа байдаг 24 мянган тонно саарһа жэл соогоо үйлэдбэрилжэ байха арга бии болгогдохо.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ПРЕДПРИЯТИ БА ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ, ЛИТЕРАТУРА БА ИСКУССТВЫН АЖАЛ ЯБУУЛАГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Совет соёл культура, литература ба искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь түлөө, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь, табан жэлэй даабарине амжалтатай дүүргэһэнэйнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Ямпилов Баудоржо Базаровичые — композитор, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Гурова-Лисова Римма Андреевнае — Хориин аймагай библиотекые даагша.

Жалсараев Дамба Зодбичые — уран зохёолшо.

Линховоин Лхасаран Лодоновичые — СССР-эй арадай артист, Буряадай оперо ба баледэй театрай солист.

Сахьянова Лариса Петровнае — СССР-эй арадай артист, Буряадай оперо ба баледэй театрай солист.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Гусев Василий Семеновичые — РСФСР-эй арадай артист, республикын ород драмтеатрай артист.

Дамиранов Найдан Бадмацыреновичые — Сэлэнгын аймагай Новоселенгинскын культурын байшангай арадай дуу ба хатарай ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Полозова Тамара Александровнае — Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай соёлой ордоной уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Тимин Александр Ивановичые — Буряадай оперо ба баледэй театрай уран зурааша, РСФСР-эй арадай уран зурааша.

«ШЭН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Батуев Бато Бадмаевичые — Зүүн-Сибириин гүрэнэй культурын институдай кафедрые даагша.

Данилова Тамара Дмитриевнае — Загарайн аймагай культурын таһагай автоклубые даагша.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Сосорова Елена Григорьевнае — Захааминай аймагай Дүтэлүүрэй хүдөөгэй библиотекые даагша.

Чимитова Дагзама Сулсуковнае — Буряадай Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ театрай артист.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 оной июлиин 2.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудые бии болгохо тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын доро дурсагдагша комиссинуудые бии болгохо:

Хуули һанамжалан дурадхаха комисси;

Түсэблэлгын- бюджетнэ комисси;

Залуушуулай хэрэг эрхилхэ комисси;

Промышленностиин, барилгын, транспортын ба хэлхеэ холбооной комисси;

Хүдөө ажахын комисси;

Гэгээрэлэй, соёл ба спортын комисси;

Элүүрые сахилгын, социальна тэдхэмжын комисси;

Худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, улад зониие ажаһуудалай талаар хангалгын комисси;

Байгаалиие сахин хамгаалха комисси.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссие 11 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Лысов Валентин Фёдорович — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Ангархаев Буда Дабаевич — Хэжэнгын аймагай Чисаанын һунгуулиин округһоо депутат.

Аношин Василий Георгиевич— Сэлэнгын аймагай Шахтинска һунгуулиин округһоо депутат.

Башанова Ольга Харлампьевна — Улаан-Үдэ городой Школьно һунгуулиин округһоо депутат.

Болотов Алексей Родионович— Улаан-Үдэ городой Стеклозаводской һунгуулиин округһоо депутат.

Дарханов Виктор Улаханович — Яруунын аймагай Витимэй һунгуулиин округһоо депутат.

Еремина Екатерина Николаевна — Улаан-Үдэ городой Красноармейскэ һунгуулиин округһоо депутат.

Калашников Кондрат Афанасьевич — Мухар-Шэбэрэй аймагай Мухар-Шэбэрэй һунгуулиин округһоо депутат.

Медведев Иван Степанович — Улаан-Үдэ городой Мухинска һунгуулиин округһоо депутат.

Михеев Николай Батович — Захааминай аймагай Михайловска һунгуулиин округһоо депутат.

Харжеева Елизавета Баяндаевна — Кабанскын аймагай Байгал-Хударын һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Севедүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй промышленностиин, барилгын, транспортын ба хэлхеэ холбооной комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Промышленностиин, барилгын, транспортын ба хэлхеэ холбооной комиссие 13 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Промышленностиин, барилгын, транспортын ба хэлхеэ холбооной комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Асеев Анатолий Семенович — Улаан-Үдэ городой Орешковскэ һунгуулиин округһоо депутат;

Комиссиин гэшүүдээр:

Баиров Гармажап Бальжанович — Захааминай аймагай Захааминай Түбэй һунгуулиин округһоо депутат;

Баранникова Дарима Алексеевна — Улаан-Үдэ городой Энергетическэ һунгуулиин округһоо депутат;

Восканянц Константин Арташесович — Улаан-Үдэ городой Жердевскэ һунгуулиин округһоо депутат;

Гуржей Лидия Тимофеевна— Прибайкалиин аймагай Таловска һунгуулиин округһоо депутат;

Елизов Евлампий Федорович— Хяагтын аймагай Усть-Хяагтын һунгуулиин округһоо депутат;

Каневская Нина Павловна— Кабанскын аймагай Сэлэнгын һунгуулиин округһоо депутат;

Кораблев Аркадий Иванович— Загарайн аймагай Горхоной һунгуулиин округһоо депутат;

Соколов Николай Филиппович — Загарайн аймагай Бэрээнэй һунгуулиин округһоо депутат;

Убеев Вадим Прокопьевич— Улаан-Үдэ городой Геологическа һунгуулиин округһоо депутат;

Цыцыктуев Александр Найданович— Хориин аймагай Тээгдын һунгуулиин округһоо депутат;

Шарапова Таисия Васильевна — Улаан-Үдэ городой Ранжуровска һунгуулиин округһоо депутат;

Юринский Петр Яковлевич— Баргажанай аймагай Байкальска һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй гэгээрэлэй, соёлой ба спортын комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Гэгээрэлэй, соёлой ба спортын комиссие 11 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Гэгээрэлэй, соёлой ба спортын комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Бадиев Александр Алексеевич —Сэлэнгын аймагай Тохойн һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Аюшеева Пуржима Бадмаевна —Хурамхаанай аймагай Аргатын һунгуулиин округһоо депутат;

Базарова Цырма Базаровна— Улаан-Үдын аймагай Ивалгын һунгуулиин округһоо депутат;

Брылева Степанида Трифоновна —Хяагтын аймагай Слободской һунгуулиин округһоо депутат;

Бузаева Светлана Владимировна — Улаан-Үдэ городой Комсомольско һунгуулиин округһоо депутат;

Жалсараев Дамба Зодбич— Зэдын аймагай Зэдын һунгуулиин округһоо депутат;

Никонова Мария Петровна— Кабанскын аймагай Кабанскын һунгуулиин округһоо депутат;

Потепалов Александр Романович — Зэдын аймагай Ториин һунгуулиин округһоо депутат;

Филиппов Григорий Васильевич —Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай һунгуулиин округһоо депутат;

Чичерин Валентин Николаевич —Улаан-Үдэ городой Вагжановска һунгуулиин округһоо депутат;

Щекотов Иннокентий Кузьмич —Улаан-Үдэ городой Некрасовска һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, улад зониие ажаһуудалай талаар хангалгын комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, улад зониие ажаһуудалай талаар хангалгын комиссие 11 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, улад зониие ажаһуудалай талаар хангалгын комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Чукаев Александр Дмитриевич —Улаан-Үдэ городой Октябрьска һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Боротникова Екатерина Иннокентьевна — Прибайкалиин аймагай Турунтаевска һунгуулиин округһоо депутат;

Дармаева Цыбжидма Дармаевна — Бэшүүрэй аймагай Шэбэртын һунгуулиин округһоо депутат;

Дашинимаева Самажап Дашинимаевна — Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнын һунгуулиин округһоо депутат;

Именохоев Андрей Абогоевич— Хяагтын аймагай Хүдэриин һунгуулиин округһоо депутат;

Малютин Федот Моисеевич— Улаан-Үдын аймагай Тарбагатайн һунгуулиин округһоо депутат;

Михайлов Николай Никитович — Баргажанай аймагай Баргажанай һунгуулиин округһоо депутат;

Раднаева Надежда Ринчинимаевна — Хэжэнгын аймагай Худанай һунгуулиин округһоо депутат;

Титов Василий Иннокентьевич — Кабанскын аймагай Шергинскэ һунгуулиин округһоо депутат;

Федоренко Елена Николаевна— Улаан-Үдэ городой Заводской һунгуулиин округһоо депутат;

Хомутов Борис Павлович — Зэдын аймагай Дэрэстэйн һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй хуули һанамжалан дурадхаха комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Хуули һанамжалан дурадхаха комиссие 7 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Хуули һанамжалан дурадхаха комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Бирюков Владимир Георгиевич —Улаан-Үдэ городой Чайковско һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Гармажапова Мария Гомбожаповна — Хяагтын аймагай Усть-Киранска һунгуулиин округһоо депутат;

Качин Михаил Данилович — Кабанскын аймагай Бабушкинска һунгуулиин округһоо депутат;

Пластинин Александр Васильевич — Бэшүүрэй аймагай Партизанска һунгуулиин округһоо депутат;

Протасова Людмила Васильевна —Улаан-Үдэ городой Краснодонско һунгуулиин округһоо депутат;

Рудская Татьяна Павловна— Улаан-Үдэ городой Левобережнэ һунгуулиин округһоо депутат;

Хайдапов Петр Цырендашиевич —Сэлэнгын аймагай Жаргалантын һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй залуушуулай хэрэг эрхилхэ комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Залуушуулай хэрэг эрхилхэ комиссие 9 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Залуушуулай хэрэг эрхилхэ комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Беляков Анатолий Михайлович —Улаан-Үдэ городой Пушкинска һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Гончиков Дугаржаб Джалсанович—Загарайн аймагай Нижнеталецкэ һунгуулиин округһоо депутат;

Жихарева Надежда Федоровна —Кабанскын аймагай Выдринскэ һунгуулиин округһоо депутат;

Маханов Маэн Федорович— Улаан-Үдэ городой Пролетарска һунгуулиин округһоо депутат;

Маханчеева Лариса Васильевна —Улаан-Үдэ городой Гарнаевска һунгуулиин округһоо депутат;

Раднаев Василий Санжанович— Сэлэнгын аймагай Новоселенгинскэ һунгуулиин округһоо депутат.

Рекунова Елена Иннокентьевна —Хориин аймагай Үдын һунгуулиин округһоо депутат;

Таханов Александр Добшонович —Түнхэнэй аймагай Толтойн һунгуулиин округһоо депутат;

Шангин Иван Федорович — Улаан-Үдэ городой Солнечно һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй хүдөө ажахын комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Хүдөө ажахын комиссие 11 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Хүдөө ажахын комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Миронов Ким Дмитриевич— Улаан-Үдэ городой Горьковско һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Албашеев Константин Андаевич —Яруунын аймагай Гүндын һунгуулиин округһоо депутат;

Зинченко Иван Павлович—Прибайкалиин аймагай Зырянска һунгуулиин округһоо депутат;

Конев Гавриил Михайлович— Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын һунгуулиин округһоо депутат;

Максимов Логей Андриянович —Түнхэнэй аймагай Түнхэнэй һунгуулиин округһоо депутат;

Мордонова Екатерина Васильевна—Баунтын аймагай Багдаринай һунгуулиин округһоо депутат;

Плюснина Аграфена Федоровна —Бэшүүрэй аймагай Бага-Куналейн һунгуулиин округһоо депутат;

Сахияева Мария Георгиевна— Зэдын аймагай Борьёогой һунгуулиин округһоо депутат;

Спиридонова Степанида Егоровна—Загарайн аймагай Хурбын һунгуулиин округһоо депутат;

Филиппов Василий Родионович —Улаан-Үдэ городой Павловска һунгуулиин округһоо депутат;

Шагжеева Ринчин Сосоровна— Захааминай аймагай Баян-Голой һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй элүүрые сахилгын, социальна тэдхэмжын комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Элүүрые сахилгын, социальна тэдхэмжын комиссие 9 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Элүүрые сахилгын, социальна тэдхэмжын комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Альцман Клавдия Павловна— Баргажанай аймагай Усть-Баргажанай һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Аяндуева Валентина Жанаевна —Загарайн аймагай Онохойн һунгуулиин округһоо депутат;

Будаева Римма Цыдыповна— Улаан-Үдын аймагай Оронгын һунгуулиин округһоо депутат;

Дагбаев Ким Дамдинович—Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай һунгуулиин округһоо депутат;

Медведева Глафира Иосифовна —Сэлэнгын аймагай Первомайска һунгуулиин округһоо депутат;

Павлов Петр Михайлович—Хориин аймагай Ашангын һунгуулиин округһоо депутат;

Попов Валерий Дмитриевич— Кабанскын аймагай Каменска Заводской һунгуулиин округһоо депутат;

Хананова Людмила Иннокентьевна—Улаан-Үдэ городой Лесозаводской һунгуулиин округһоо депутат;

Щеголихин Юрий Иванович — Баунтын аймагай Ципиканай һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй байгаалиие сахин хамгаалха комиссие һунгаха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

1. Байгаалиие сахин хамгаалха комиссие 8 хүнһөө бүридүүлэн бии болгохо.
2. Байгаалиие сахин хамгаалха комиссида доро дурсагдагша депутадуудые һунгаха:

Комиссиин түрүүлэгшээр

Шелковников Николай Ефимович—Прибайкалиин аймагай Ильинскэ һунгуулиин округһоо депутат.

Комиссиин гэшүүдээр:

Неверкеева Екатерина Георгиевна—Улаан-Үдэ городой Заудинска һунгуулиин округһоо депутат;

Пирушкин Анатолий Иванович —Хяагтын аймагай Хяагтын һунгуулиин округһоо депутат;

Раднаев Лев Будаевич—Баргажанай аймагай Уланай һунгуулиин округһоо депутат;

Саглуева Санжай Бадаршеевна —Түнхэнэй аймагай Жэмһэгэй һунгуулиин округһоо депутат;

Титов Виктор Иванович—Захааминай аймагай Захааминай Заводской һунгуулиин округһоо депутат;

Устинов Сергей Вахрамович— Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолын һунгуулиин округһоо депутат;

Шитиков Юлий Васильевич— Улаан-Үдэ городой Мяханай комбинадай һунгуулиин округһоо депутат.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй тогтоол

Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй составта хубилалта оруулха тухай

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Ондоо ажалда орохо болоһон дээрэһээнь Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшын орлогшын уялгаһаа нүхэр **Копытова** Мария Николаевнае сүлөөлхэ.

2. Ондоо ажалда орохо болоһон дээрэһээнь Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй гэшүүнэй уялгаһаа нүхэр **Сидорин** Александр Алексеевичые сүлөөлхэ.

3. Нүхэр **Аржигаров** Содбо Жалсановичые Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшын орлогшоор һунгаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной июлиин 6.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ГУШАН ЖЭЛДЭ ТОКАРЁОР

ХЭДЭН олон токарна станогууд нэгэ жэгдэхэнээр жииялдана. Тэдэнэй дэргэдэ зогсоһон хүдэлмэришэд орёо нарин приборнуудай детальнуудые тошылдожо, ехэл сүлөө забдагүйгөөр хүлеэжэ байнад. Александр Леонидович Меньшиков хүдэлмэришэ нүхэдөө нэгэ нэгээр шарайшалан хараад абана. Тэдэнэй оролдосо ехэтэйгээр хүдэлжэ байхыень ойлгоходоо ехэл баясана хэбэртэй. СИУ приборой сахариг тошылдожо байһан станогойнгоо хүдэлхыень анхаралтайгаар шалган харана.

Александр Леонидович түмэрэй зомгоол хамажа, тусгаар хайрсаг соо хэнэ. Юрэдөө станогойнь дэргэдэ нэгэшье үлүү, дутуу юумэн үгы. Уданшьегүй нэгэ кнопко дараадхихадань, станогынь зогсошобо. Цех соо гэнтэ абяа шэмээгүй болоһон шэнги.

Гэбэшье токарьнууд минута соошье эзэ татангүй хүдэлжэл байһаар. Александр Леонидович Меньшиков шэнээр тошылдоһон сахаригаа наринаар шалган, бүхы талаһаань хэмжэжэ үзэнэ. Түргэ түргэн чертёжоо хараадшье абана. Миллиметр, хахадшье миллиметр үлүү, дутуу байха ёһогүй. Тиигэбэл голодоһон гараха юм. Тиимэһээл Александр Леонидович продукциингаа шанар тон анхаралтайгаар шалгажа, хододоо эрхим һайн шанартай продукци бүтээн гаргаха гэжэ эрмэлзэдэг. Тиигэхэшье ёһотой. Юуб гэхэдэ, тэрэ бүхы продукцияа өөрын тамгатайгаар бүтээжэ, прибор хабсаралгын цехтэ сэхэ эльгээдэг болоһоор үнинэй. Тиимэһээ өөртөө тон шанга эрилтэ табижа хүдэлдэг. Тэрэ шэнээр бүтээһэн деталяа станогтоо дүтэ байһан таг дээрэ табиба. Тэндэнь үглөөнһөө хойшо бүтээһэн бүхы детальнуудынь таблатай, наранай элшэ туяанһаа толо татан яларна.

— Халаанайнгаа даабари үшөө забһарлалгын урда дүүргээ хүм. Мүнөөдэр даабаряа 90 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлэнтэйб,— гэжэ бидэндэ хэлэхэ мүртөө, удаадахи сахариг тошылдохоор зэһэжэ, станогойнгоо хутагада тааруулан бүхэлнэ. Энэ хүнэй үгэдэ үнэншэхөөр даа. Заримдаа халаанайнгаа даабари хоёр дахин үлүүлэн дүүргэжэ, түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулһан лэ байдаг. Бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар бүтээжэ шададаг. Тэрэнэй гэмээр нэгэшье голодоһон гараагүй. Олон жэлдэ токарёор хүдэлһэн тула, Александр Леонидович нилээд дүй дүршэлтэй болоһон ааб даа. Гэбэшье тэрэ ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, түргэнөөр, һайн шанартай продукци бүтээн гаргахын тула бүхы хүсэ шадалаа, бэлигээ зорюулна ха юм. Тиимэһээл наймадахи табан жэлэйнгээ даабари хоёр жэл соо дүүргэжэ, «Теплоприбор» завод соогоо эрхимлээ һэн. Теэд энэ түрүү хүдэлмэришэн түйлаһанаараа һанаагаа амараад ябадаг бэшэ. Үшөөл габшагайгаар хүдэлхэ гэжэ хододоо эрмэлзэжэ ябадагынь ехэл һайшаалтай байна даа. Иимэ зон лэ ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа, һанажа шэбшэжэ ябаһан хүсэл бодолоо бэелүүлжэ шадаһан лэ байдаг шуу.

Хүшэр хүндэ дайн байлдаанай жэлнүүд һэн. Александрай эсэгэнь Эхэ орондомнай дайгаар ороһон немец фашистнарые даралсахаар фронт мордоо бэлэй. Гал дүлөөр амилһан дайнай газарһаа «Саша эжынгээ үгэ дуулажа яба. Томо болоош. Шадал зэргээрээ туһалалсаха хэрэгтэй» гээд бэшэхэл даа. Эрэлхэг зоригтойгоор дайсаниие сохилсон тэмсэжэ ябаһан эсэгынгээ үгэ бүхэниинь дууладаг, хүндэлдэг һэн. Эсэгэнь дайнай газарта баатарай үхэлөөр мүнхэрэн унаа. Тиихэдэнь лэ арбан дүрбэн наһа һаял хүрэжэ ябаһан Александр токарёор хүдэлхэ гэжэ Улаан-Үдын авиационно заводто ерээ һэн. Бальшар багаһаа ажал хэхэ дуратай байгаа. Тиимэһээл токариин мэргэжэлдэ түргэхэнөөр һуража, юрын детальнуудые бүтээдэг болоо. Сагай ошохонь түргэн даа. Тэрэ гэһээр гушан жэл үнгэрөө. Энэ саг соо Александр Леонидович Меньшиков токарёор хүдэлжэ, нилээд хүдэржэһэн, ехэ продукци бүтээһэн, дүй дүршэлтэй, бэрхэ токарь болоһон. Өөрынгөө мэргэжэлдэ залуу хүдэлмэришэдые олоор һургаһан байха юм. «Теплоприбор» заводой механическа цехэй олохон хүдэлмэришэд Александр Леонидовичта һуража, токариин мэргэжэл [...] далһан байна.

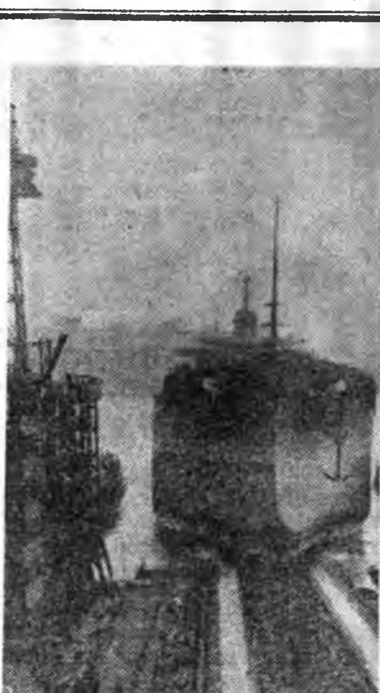
Виталий Александровые аба[...] үзыт. Гурбан жэлэй саана[...] дунда һургуули дүүргээд хү[...] хөөр ерэхэдэнь, бэрхэ токарь [...] төө һурагшаар абаа һэн. Тиигэ[...] дэнь цехэй хүдэлмэришэд [...] баярлан:—Виталий золтой [...] байнаш даа. Александр Леони[...] вичта һураа һаа, ехэ юумэ [...] гохо байхаш,—гэжэ хэлсэжэ [...] гаа һэн. Жэлэй үнгэрөөд байха[...] залуу токарь Виталий Алекс[...] ров 3-дахи разряд абажа [...] даа. Тэрэ мүнөө Зүүн Сиб[...] риин технологическа институ[...] үдэшэндөө һуралсажа, эрдэм [...] босоролоо дээшэлүүлнэ. Хал[...] бүриингөө даабари 20—25 п[...] центээр үлүүлэн дүүргэжэ, [...] һаа гээгдэхэгүйе оролдоно. һ[...] шанартай продукци ехээр бүт[...] гаргаха мүртөө, залуу хүдэлмэ[...] шэдые хүмүүжүүлхэ хэр[...] Александр Леонидович Меньши[...] ехэ анхарал табина. Тэрэ сү[...] сагтаа залуу хүдэлмэришэд[...] хөөрэлдэхэдөө:

— Бидэнэр хододоо һайн [...]нартай продукци бүтээн гарг[...] ёһотойбди. Манай гараар бүт[...] дэһэн приборнууд дэлхэйн 39 [...] рэнүүдтэ эльгээгдэнэ ха юм. М[...] гаар хүдэлжэ огто болохогүй,[...] гээд хэлэдэг. Ганса [...] табяад ябадаг бэшэ, ямар [...] гаар һайн шанартай деталь[...] дые бүтээхыень заажа үгэдэг, [...] дүршэлөө саг үргэлжэ тэдэн[...] хубаалдадаг. Механическа цех [...] юрэдөө даабаряа дүүргэдэггүй [...] карьнууд гэжэ үгы юм. Тэдэ[...] ажалай түрүүшүүлһээ жэ[...] абан, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажа[...] лажа, хододоо һайн шанартай пр[...] дукци бүтээн гаргана.

Александр Леонидович Мень[...] ков магтаалтай һайнаар хүдэл[...] зандаа. Олон жэл соо эдэ[...] үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, Эхэ ор[...] нойнгоо промышленностиие [...] жалтатайгаар хүгжөөлсэжэ [...] һанайнь түлөө Александр Леон[...] вич Меньшиковтэ һаяшаг О[...] тябрьска Революциин орден [...] рюулагдаба. Гүрэн түрынгөө [...] дын хайра шагналда хүртэһэн[...] тэрэ урмашан:

— Саашадаа бүришье эдэб[...] тэйгээр хүдэлжэ, бүхы хүсэ [...] далаа ажалдаа зорюулхаб. Ш[...] табан жэлэйнгээ даабари дүр[...] жэл соо дүүргэхэб, — гэ[...] хамта хүдэлдэг нүхэдтөө хэл[...] һэн. Тэрэ мүнөө август һар[...] түсэбөөр хүдэлнэ. Эдэ бүгэ[...] хараад, тоолоод үзэхэдэ, «Тепл[...] прибор» заводой механическа [...] хэй эрхим токарь Александр Л[...] нидович Меньшиковэй хэлэ[...] үгэдөө хүрэхэ байһандань эт[...] мээр.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Ленинградай Балтийска заводто бүтээгдэһэн шэнэ рудовозые «Герлена» гэжэ нэрлэбэ. Тэрэ рудовоз Норвегиин «Геррардс Редери» гэжэ фирмын захилаар бүтээгдэһэн байна. Захил хэһэн фирмын нэрын, мүн рудовозой бүтээгдэһэн городой нэрын түрүүшын үзэгүүдээр судныи нэрэ бии болгогдоо юм.

«Герлена» гэжэ судныи утань 201 метр, үргэниинь 27 метр болоно. Гол дизелиинь 12 мянган мориной хүсэтэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Герлена» гэжэ судна.

АПН-эй фото.

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДҮҮДТЭ

БЭШҮҮР. Аймагай арадай хиналтын комитедэй гэшүүд һаяшаг ажахынуудаар ябажа, Газар тухай тогтоол, заабаринуудай хэр дүүргэгдэжэ байһые нарин нягтаар шалгаа. Тэрэнэй үрэ дүн тухай эндэ тэмдэглэе. Юрэнхы дээрэнь абабал, аймагай колхоз, совхозууд газараа зүбөөр ашагладаг байба. Гэбэшье дутуу дунданууд үшөөл үзэгдэһөөр. Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана. XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозые жэшээ болгон дурдамаар. Энэ ажахы Хёлгын леспромхоздо 4 гектар газараа таһалжа үгэһэн байба. Теэд тус леспромхоз 4 гектарай орондо 8 га газар өөрын дураар абаһан байна. Бэшүүрэй уһалууриин управлени «Рассвет» колхозой газар дээрэ 2—3 айлай байха гэрнүүдые дура зоргоороо барижархёо. Мүн райпотребсоюз энэ колхозой газар дээрэ хэнэйшье зүбшөөлгүйгөөр пекарни барюулаа. Тиин тус колхозой 9 гектар газар бусадай мэдэлдэ орошонхой. Бэшүүрэй совхозой, Калининай ба «Дружба» колхозуудай таряалан дээгүүр ябажа харахада, механизаторнуудынь газараа хүсэд хахалаагүй орхижорхиһон байха. Үгышье һаа, таряалан дээгүүр хэдэн олон харгы гаргаһан байха юм.

Аймагай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хэһэн культурно-техническэ хүдэлмэринүүд элдэб дутагдалнуудтай гэжэ элирүүлэгдээ.

Ой модотой газар сэбэрлэхэдээ, олонхи ушарта түгсэг үндэһэнүүдыень үлөөдэг байна. Иимэ баримтанууд Хёлгын совхоздо, «Рассвет», «Дружба» колхозуудта үзэгдэнэ.

Аймагай арадай хиналтын комитет ээлжээтэ зүблөөн дээрээ эдэ асуудалнуудые хаража үзөөд, дутуу дундануудые дары усадхаха хэмжээнүүдые хараалһан байна.

ХЭЖЭНГЭ. Байгша оной апрель һара соо «50 лет Октября» совхозой арадай хинагшадай бүлэг сабшалан һайжаруулха габша[...] хоёр һарын ямараар үнгэр[...] байһые хаража үзөөд, бии ба[...] дутуу дундануудые усад[...] хэмжээ абаһан юм. «Бурвод[...]рой» трестын Хэжэнгэдэхи он[...] жоруулагдаһан нүүлэл колон[...] хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр ба[...] гань муугаар хэгдээ. Трес[...] хүтэлбэрилэгшэд дутуу дун[...] нуудаа усадхахабди гэжэ апр[...] һара соо найдуулһан аад, б[...] тай юумэ хээгүй гэжэ сэхэ [...] дэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрхэдөө, [...] рэмэй хаалта хэмхэршэһэн ба[...] Тиигээд тус ажахыда 500 ту[...] ригэй гарза ушарһан, хэдэн [...] баад гектар газар уһалагда[...] үлэһэн байха юм.

Энэ асуудалые аймагай ара[...] хиналтын комитедэй гэшүүд[...] суг хаража үзөөд, гүрэндэ [...] мянган түхэригэй хохидол [...] хёолдоо, иимэ ушарнууд «Бу[...] водстрой» трестын ахалагша [...] женер В. И. Хабасовай зэм[...] болоо гэжэ тэмдэглэгдээ. Нү[...] Хабасовай салингһаань 170 ту[...] риг дараха гэһэн шиидхэбэри [...] таа.

Онһожоруулагдамал колон[...] хэдэн хүдэлмэриие саашадаа ш[...] гадаг байхыень аймагай хүт[...] бэрилэгшэдтэ захигдаһан байна.

ХУРАМХААН. КПСС-эй рай[...] аймагай арадай хиналтын коми[...] дэй гэшүүдэй хамтын суглаа [...] гэргөө. «Партиин XXIV съезд[...] шиидхэбэринүүд ба арадай хин[...] шадай саашанхи зорилгонууд [...] хай» райкомой нэгэдэхи сек[...] тарь К. Д. Дагбаев элидхэл [...] Арадай хинагшаар удаан хүдэл[...] дүй дүршэлтэй болоһон хүн[...] эндэ сугларба.

Элидхэлэй һүүлээр арадай хи[...] нагшад өөһэдынгөө дүй дүр[...] тухай хөөрэһэн байна. Аргат[...] совхозой арадай хинагшадай б[...] лэгэй түрүүлэгшэ Б-Ц. Санг[...] Дэрээнэй совхозой арадай хин[...] шад Д. С. Аюшеев, Ж. Б. Га[...] маев, Б. О. Харбанов болон б[...] сад һанамжануудаа хэлээ.

А. СТРЕКАЛОВСКИЙ.

ГАЙХАМШАГ ИЛАЛТАНУУДАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

Монголой Арадай Республикын ажалшад Монгол орон дотор Арадай революциин илаhаар табин жэлэй ойе аха дүү социалис оронуудай арадуудтай, бүхы түрүү хүн түрэлтэнтэй хамта баярай оршон байдалда тэмдэглэжэ байна.

1921 оной зун монгол, совет сэрэгүүдэй хамтын ябуулгануудые хэһэнэй ашаар, сагаантанай бандануудые ба хитад милитаристнуудай сэрэгүүд эсэслэн бута сохигдоо бэлэй. Июлиин 11-дэ Монгол ороной ниислэл — Үргөө (мүнөөнэй Улаан-Баатар) хотодо арадай революционно саг үргэлжын правительство тогтоогдоhон юм. Тэрэнэй бүридэлдэ Арадай революциин ударидагша Д. Сухэ-Баатар ороо hэн. Энэ үдэр эндэхи ажалшан арадай эгээн ехэ hайндэр боложо, Монгол ороной түүхэдэ оронхой.

Агууехэ Октябриин нүлөөн доро бэелүүлэгдэhэн Монголой Арадай революци национальна ба социальна сүлөөрэлгын түлөө монгол арадай удаан сагай тэмсэлдэ үндэhэн хубилалта үүсхээ. Манжур-хитад колонизаторнуудай хоёр зуу гаран жэлэй дарлалтые, нютагай феодалнууд-крепостнигуудай зонхилолгые эсэслэн усадхан, шэнэ общество байгуулха аласай арга боломжо, зол жаргалта, хүгжэлтэ дэбжэлтэтэ байдалай, социализм болон коммунизмын зам пээhэн юм.

Октябриин революциин аша түгэс нүлөөн онсо хүсэтэйгөөр түхэн дэлгэрээд, Монгол орон капиталисбэшэ хүгжэлтын, социализмын замда гадаадын гүрэнүүдэй дундаhаа анха түрүүн ороhон юм. Экономическа талаараа хүгжэнги бусад социалис оронуудай интернациональна туhаламжада түшэглэн, капиталис шатые алад гаража, социализмда гээгдэнги оронуудай оролго тухай Ленинэй hургаалые түрүүшынхидэй тоодо бэелүүлhэндээ монгол арад омогорхохо эрхэтэй. Монгол орондохи Арадай революциин дүй дүршэл мүнөө уласхоорондын ехэ удха шанартай болонхой. Колониализмhаа, феодализмhаа хахасаhан, засаг түрэеэ гартаа абаhан ажалша арад, өөрынгөө марксистско-ленинскэ партиин зүгhөө хүтэлбэрилэгдөөд байгаал hаа, али тухай ехэ социально-экономическа амжалта туйлажа шадахаб гэжэ энэ дүй дүршэл эли тодоор харуулна.

* * *

Монголой революци уг зорилгонуудаараа империализмда эсэргүү, феодализмда эсэргүү, үнэхөөрөө арадай революци байгаа. Тус революци хоёр шатаар хүгжэhэн: нэгэдэхинь — ниитэ демократическа (1921—1940 онууд), хоёрдохинь — социалис удха шэнжэтэй байжа, 1940 онhоо эхилhэн юм. Энэ революциин тон шухала онсо талануудай нэгэн юун байгааб гэхэдэ, өөрын хүдэлмэришэн ангигүй, буржуазиин ангигүй, тон гээгдэнги орон дотор бэелүүлэгдээ. Марксизм-ленинизмын hургаалда түшэглэдэг, Арадай-революционно партяар хүтэлбэрилэгдэдэг, дарлагдаhан ажалша зон энэ революциинь хүгжөөхы хүсэн болоо бэлэй.

1924 оной августда МНРП-гэй III съезд зарлагдаад, Ленин багшын мэдээжэ заабаринe хүтэлбэри болгон, Советскэ Союзай интернациональна туhаламжада түшэглэн, ороноо капиталисбэшэ замаар саашадань хүгжөөжэ, социализм байгуулха жэнхэни хараа шугам абаhан юм.

Монголой Арадай-революционно парти тэрэ хараа шугамаа сэхэ шууд бэелүүлэн, гушаад оной эсэс тээшэ ороноо түүхэтэ илалтада хүргөө hэн. «Феодалнуудай зөөри хуряан абаhанай, феодализмда эсэргүү хэмжээ ябуулгануудые сэхэ шууд бэелүүлhэнэй үндэhөөр, феодалнуудай анги эсэслэн усадхагдаа hэн, — гэжэ 1966 ондо МНРП-гэй XV съездын баталан абаhан, Монголой Арадай-революционно партиин шэнэ программа дотор хэлэгдэнэ. — Шэнэ экономико ба соёл тогтоон байгуулха, хүгжөөхэ үедэ өөрын хүдэлмэришэн анги бии болоhон, арадай интеллигенци үргэн дэбжэhэн байна. Арадай-демократическа байгуулалтын политическэ үндэhэ hууринь — хүдэлмэришэн ангиин, ажалша малшадай холбоо барисаан бүрилдөө. Монгол ороной ажалшан арадай революционно-демократическа гүрэн пролетариин ба таряашадай революционно-демократическа диктатурын түхэл шэнжэтэй байhанаа, саашадаа хүдэлмэришэн ангиин диктатура боложо хүгжөө».

Тиин Монголой Арадай Республика дотор Арадай революциин ниитэ демократическа шатань 1940 оной үеэр гол түлэб түгэсхэhэн юм. Демократическа революциин социалис революци боложо удаа дараалан хүгжэлгын шата эхилээ hэн. Монгол арад революциингаа социалис шатада партиин хүтэлбэри доро шэнэ илалтануудые туйлаа: Монгол орон аграрна байhанаа 50-яад онуудай эсэс тээшэ социалис аграрно-индустриальна орон болоо.

Ленинэй кооперативна түсэбтэй зохилдуулан, МНР-эй национальна онсо талые хараада абалсан, үмсын малшадай ажахынуудые нэгэдхэжэ 1959 ондо дүүргэhэн ябадал МНРП-гэй, монгол арадай политическэ, экономическа тон шухала илалта байгаа. Ороной арадай ажахыда кооперативна түсэбэй бэелhэнтэй дашарамдан, үйлэдбэридэхи социалис харилсаан батажан мандаhан, ажахын ниитэ гурим байгуулагдаhан, хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадалай али бүхы шалтагаан усадхагдаhан байна. Хүдөө ажахыгаа хамтадхалга ондоо шухала зорилго амжалтатайгаар шиидхэхэ арга — нэлэнхы ехэ шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа, экономикын шэнэ hалбари — газар таряалан үргэн ехээр хүгжөөжэ, ороноо өөрын талха таряагаар хангаха арга олгоо.

Монгол орон дотор соёлой хубисхал бодото дээрээ бэелүүлэгдэнхэй. Монгол арадай удхаараа социалис, түхэл маягаараа үндэhэнэй шэнжэтэй соёл гэгээрэл, мүнөө сагай эрдэм ухаан хүгжэн дэлгэрээ, арадай интеллигенциин олон тоото түлөөлэгшэд урган дэбжээ. Арад зоной соёл гэгээрэлэй талаараа гээгдэнги байhан ябадал орон доторнь үни хада үгы хэгдэнхэй. Мүнөө hургуулиин наhанай бүхы үхибүүдые хүсэд бэшэ дунда эрдэмтэй болгохо зорилго бэелүүлэгдэжэ байна.

1960 онhоо МНР хүгжэлтынгөө шэнэ үедэ, социалис байгуулалта тогтоожо түгэсхэхэ үедөө ороhон юм. Энэ үеын гол зарилгонь — социализмын материально-техническэ бата бэхи үндэhэ hуури байгуулха ябадал болоно. Дүрбэдэхи табан жэлэй (1966—1970 онуудай) түсэбэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэ — тэрэ зорилго бэелүүлхэ түрүүшын алхам болоо hэн.

Аха дүү монгол арад уласайнгаа агууехэ hайндэрые — Арадай революциин илаhаар 50 жэлэй ойе ажалай гайхамшаг амжалтануудтайгаар угтажа байна.

Монголой Арадай-революционно партиин 1971 оной июньдэ болоhон XVI съезд хоёр съездын хоорондохи үе соо ороной политическэ, экономическа, соёлой ажабайдалда монгол арадай туйлаhан илалта амжалтануудай дүнгүүдые согсолон гаргаhан. МНРП-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэл баталhан, МНР-эй арадай ажахы ба соёлые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табадахи табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые баталhан байха юм.

Шэнэ табан жэлэй түсэбэй экономическа гол зорилгонь — хүдөө ажахыгаа бүри тогтууритайгаар дэбжээhэнэй, промышленность болон экономикын бусад hалбаринуудые саашадань хүгжөөhэнэй үндэhөөр, ниитын үйлэдбэрилгын хэмжээе нилээд ехээр нэмээхэ, тиин ажалшадай баян дэлгэр, болбосон байдалые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ ябадал болоно.

Монгол арад урда тээхи съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, экономическа ба соёлой байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхэ, өөhэдынгөө байдал баян дэлгэр болгохо хэрэгтэ ехэ амжалтануудые туйлаа. МНР-эй ажалшад дүрбэдэхи табан жэлэй (1966—1970 онуудай) түсэбэй гол тоо баримтануудые дүүргэhэн, социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулгада шухала оруулалта хэhэн байна, — гэжэ партиин XVI съезд дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэл хэхэдээ нүхэр Ю. Цеденбал тэмдэглээ hэн.

Ороной экономикын гол hалбари бологшо хүдөө ажахы үнгэрэгшэ табан жэлэй турша соо нилээд бэхижээ. Тракторнуудай хамтын тоо — 1,4 дахин, автомашинануудай — 1,3 дахин, электростанцинуудай — 1,3 дахин олон болоо. Газар таряалангай бүхы хүндэ хүдэлмэри түгэс оньhожоруулагданхай. Советскэ Союзай туhаламжаар хүдөө ажахын шухала шэнэ барилганууд бүтээгдэжэ, ашаглалгада оруулагдаа.

Хүдөө ажахыhаа абтадаг ба худалдагдадаг зүйлнүүдэй жэл соохи дундуур хэмжээн дүрбэдэхи табан жэлэй турша соо 6,1 процентээр дээшэлээ. Госхозууд ба хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд 1970 ондо 20 миллион үлүүтэй пүүд ороохо таряа ургуулжа абаад, эдихэ гурилай ба таригдаха үрэhэнэй талаар оронойнгоо энэ жэлэй хэрэглэмжые хангаа.

Шэнэ табан жэлэй туршада хүдөө ажахын талаар ямар гол зорилго табигданаб гэхэдэ, хамтын малай тоо толгойе олошоруулhанай, нөөсэ арга боломжонуудаа хүсэд бүрин элсүүлhэнэй, зүбөөр ашаглаhанай, материально-техническэ үндэhэ hуурииень улам бэхижүүлжэ, мал ажалай ашаг шэмэ ба тарилгануудай ургаса дээшэлүүлhэнэй үндэhөөр хүдөө ажахын продукци бүри ехээр үйлэдбэрилэн абахаар хараалагдана.

Шэнэ табан жэлэй hүүл тээшэ хүдөө ажахын бүхы продукциин абтасые 22—25 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдана. Адууhа малай тоо 11 процентээр дээшэлжэ, 25 миллион толгой болохо. Таряалангай ургаса нилээд дээшэлүүлхэ, ороохо таряанай, хартаабхын ба овощой талаар оронойнгоо эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха зорилго табигдана. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ эрдэм ухаанай туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ ябадал онсо удха шанартай болохо байна.

Аграрно-индустриальна байhан МНР-ые индустриально-аграрна орон болгохо замаар дүрбэдэхи табан жэл соо шухала алхам хэгдээ. 1965 онойхитой сасуулбал, 1970 ондо промышленностиин бүтээн гаргадаг зүйлнүүд, 1,6 дахин нэмэhэн, тиихэ зуураа тэрэнэй жэл соохи дундуур ургалтын темп 9,9 процентээр түргэдэhэн байна. Гэхэтэй хамта промышленностиин бүтээн гаргадаг бүхы зүйлнүүдэй нэмэлтын 81 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй үндэhөөр туйлагдаа. Табан жэлэй турша соо ажалайнь бүтээсэ 41 процентээр нэмэhэн байха юм. Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада промышленна 90 шахуу томо предприяти ба цехүүд баригдаhан, hэльбэн шэнэлэгдэhэн байна.

Шэнэ табан жэлэй турша соо промышленностьяа хүгжөөхэ гол зорилгонууд гэбэл: арадай ажахыда шухала түлишэ ба элшэ хүсэ бүри элбэг болгохо, ороной материальна, түүхэй эдэй нөөсые бүри үргэнөөр хэрэглэхэ, арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргадаг hалбаринуудаа улам хүгжөөхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, бүтээгдэдэг продукциин шанар бүхы аргаар hайжаруулха асуудалнууд шиидхэгдэхэ ёhотой. Жэл соохи ургалтын дундуур темпые 9 процентhээ доошо бэшээр түргэдхэн, промышленна продукциин хэмжээе 53—56 процентээр нэмээхэ зорилго табигдана. 1975 ондо ниитээрээ хэрэглэхэ бүхы зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ промышленностиин эзэлдэг хубинь 1975 ондо 40 процент хүрэтэр нэмэхэ. Энэнь 1970 ондо 34 процент болоhон юм. Промышленностьдахи ажалайнгаа бүтээсые 37 процентээр дээшэлүүлхэ түсэбтэй.

Общественын бүхы гэшүүдэй ажаhуудалай, сэдьхэл бодолой эрилтэнүүдые бүри хүсэд hайнаар хангаха гэдэг социалис үйлэдбэриин нангин зорилгые МНРП бүхы ажал ябуулгадаа хүтэлбэри болгодог. Дүрбэдэхи табан жэлэй турша соо ажалшадай баян дэлгэр, болбосон байдалай хэм хэмжээн улам дээшэлээ. Хэрэглэлэй фонд 24,6 процентээр, харин салин хүлhэнэй фонд 27 процентээр нэмэhэн байна. Шэнэ табан жэл дотор хүн зоной бодото олзо орошые 22—23 тухай процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдана.

Монголой Арадай Республика эб найрамдалта гадаадын политика сэхэ шууд бэелүүлдэг. Тэрэнэй бэеэ даанхай, сүлөөтэ социалис гүрэн болон мандажа байгаа бүхы түүхэнь дээрэ хэлэгдэhые гэршэлнэ. МНРП-гэй, МНР-эй правительствын гадаадын политическэ ажал ябуулгань Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай Монголой холбооe, хани барисаае, харилсаае бүхы аргаар бэхижүүлжэ, социалис оронуудай уласхоорондын байдал ба нэгэ hаналтай ябуулгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай.

Экономическа Харилсан туhалалсаха Соведэй гэшүүн бологшо МНР аха дүү оронуудай ажахын харилсаае бэхижүүлхэ, социалис ёhоной экономическа харилсаа холбоо хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Монголой Арадай Республика бусад аха дүү оронуудтай хамта арадуудай эб найрамдалта, аюулгүй байдал, эрхэ сүлөө ба национальна талаараа бэеэ даалгые эдэбхитэйгээр хамгаалалсана, колониализм ба империализмда эсэргүүсэн тэмсэнэ. Энэнь бүхы дэлхэй дээрэ тэрэнэй нэрэ хүндые ехэ болгоо. МНР hүүлэй табахан жэлэй турша соо хорин гүрэнтэй дипломатическа харилсаа тогтооhон байна. Тиигэhэнэй үндэhөөр мүнөө дэлхэйн 53 оронтой дипломатическа харилсаатай болонхой.

Марксистско-ленинскэ манлайн — Арадай-революционно партиингаа шалгармал хүтэлбэриин ашаар лэ монгол арад шэнэ байдал зохёон байгуулха хэрэгтээ гайхамшаг амжалтануудые туйлаа. Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёhонуудта үнэн байдаг Монголой коммунистнуудай парти социалис хани холбоото оронуудай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл болон эмхидэлые бэхижүүлхын түлөө сэхэ шууд тэмсэнэ.

Арадай засагта Монгол ороной, Советскэ Союзай хоорондо аха дүү ёhоной хани барисаата харилсаан үни хада бүрилдөөд, социализм болоп коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэл соогуур жэл бүри улам бата, бэхи боложо байнхай. Марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын гол ёhонуудые үндэhэ болгон, үнэн сэдьхэл, этигэл найдабари ба үгэеэ ойлголсолгоор нэбтэрhэн энэ харилсаан 1966 ондо СССР МНР хоёрой хоорондо баталагдаhан, хани барисаан, харилсаа холбоон ба харилсан туhалалсалга тухай договор дотор бодото бэелэлээ олонхой.

«Монголой Арадай-революционно партитай, Монголой Арадай Республикатай КПСС-эй, Совет гүрэнэй бата бэхи, шалгармал хани барисаатай болоhоор 50 жэл үнгэрбэ. Социалис Монгол ороной үнэн хани, союзник бологшо Советскэ Союз экономикын ехэ ехэ асуудалнуудые шиидхэхэ, оронойнгоо уласхоорондын байдал улам бэхижүүлхын тула монгол ханинарай гаргадаг оролдолго хүсэлэлгые эдэбхитэйгээр дэмжэнэ» гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев манай партиин XXIV съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл хэхэдээ хэлээ hэн. Эдэ үгэнүүдынь манай партиин ба гүрэнэй сэхэ шууд политика баримталан бэелүүлдэг байhые, бүхы совет арадай үнэн зүрхэнhөө тэрэниие hайшаан дэмжэдэг байhыень элирхэйлнэ.

Совет хүнүүд Монголой Арадай революциин 50 жэлэй ойе Монгол ороной ажалшадтай хамта тэмдэглэжэ байхадаа, эдэ ханинартаа үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэнэ, hайн hайханиие хүсэнэ. МНРП-гэй XVI съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон аха дүү монгол арад марксистско-ленинскэ партиингаа хүтэлбэри доро, социализм байгуулха замдаа шэнэ илалтануудые туйлаха гэжэ совет хүнүүд гүн ехээр этигэнэ.

Б. ИВАНОВ.
(«Правдын» пресс-бюро).

СССР-эй ба Монголой проект зохёогшод хөөрэлдэжэ байна.
«Монгол улас» гэжэ альбомhоо абтаба.

ХҮГЖЭН БАДАРҺАН УРАН БЭЛИГ

Монголой киноискусство 1935 ондо анха түрүүн бии болгогдоhон. Тэрэ сагhаа хойшо социализм байгуулжа байгаа монгол арадай ажабайдалые удха түгэлдэрөөр харуулжа байдаг. Монголой кинематографистнуудай найруулан табиhан олон кино бүхы дэлхэй дээрэ суурхадаг болоhоор үнинэй.

Монголой уран hайхан киногой мүндэлэн хүгжэхэ хэрэгтэ СССР-эй мэргэжэлтэд нилээд ехээр туhалhан байха юм. Жэшээнь, С. Гусев (оператор), Л. Славин, Б. Лапин, З. Хацревин (сценаристнар), А. Зархи, И. Хейфиц (кинорежиссернууд) болон бусад монгол киноискусствын түүхэдэ горитой hуури эзэлдэг юм. А. Зархи И. Хейфиц хоёрой найруулан табиhан «Сүхэ-Баатар» гэжэ кино мүнөөшье болотор дэлхэйн экрануud дээгүүр монгол арадай хубисхалай дүлэтэ жэлнүүд тухай, жанжан Д. Сүхэбаатар тухай домоглоhоор.

Сүхэбаатарай дүрые Лев Наумович Свердлин ямар гоёор харуулжа шадаа гээшэб. Минии багша байhан, СССР-эй арадай артист Л. Свердлин тэрэ роль тухайдаа иигэжэ хэлэгшэ hэн: «Дамдингийн Сүхэбаатарай хани нүхэр Янжима анха түрүүн намтай уулзахадаа, жанжанда адли түhөөтэй байhыем гайхажа, түрүүшын этигэл түрүүлээ hэн. Ехэ бэлигтэй монгол артист Рэнцэнноровтой (Янжимын роль гүйсэдхэhэн) наадахадаа, хоюулаа хоёр ондоо хэлэн дээрэ хөөрэлдэжэ, гүйсэд хэлээ ойлголсодогшьегүй hаа, зориhон, хүсэhэн хүсэлнай нэгэн байжа, бодото геройнуудай дүрые харуулжа шадаа hэн бэзэбди...»

Тиихэдэ СССР-эй кинорежиссер Ю. Торич «Цогт тайжа» гэжэ хоёр хубитай томо кино табиhан юм. Тэрэ кинодо Цогзолмаа, Долгорсүрэн, Ц. Цэгмид, Гомбодорж, Цэрэндэндэб гэгшэд тон hайнаар наадажа, уран шадабаряа харуулhан байха.

Иигэжэ совет мэргэжэлтэдтэй хамтаран ажаллажа байхадаа, монгол киногой залуу хүдэлмэрилэгшэд киноискусствын орёо нарин аргануудые шудалан, тон ехэ хүшэр hургуули гараhан түүхэтэй.

Монголой киноискусство дүшөөд-табяад онуудта ехэнхидээ баримтата кино зохёодог байhан бол, жараад онуудhаа эхилээд, уран hайханай лентэнүүдые буулгадаг болоо. Олон кино уласхоорондын кинофестивальда оролсожо, үндэр шандашье хүртэдэг. Бэлигтэй режиссер Рагчагийн Доржопаламай найруулhан, «Бидэндэ юун hаад болоноб?» гэжэ шог энеэдэтэй кино Карловы-Варыда болоhон фестивальда харуулагдажа, хүндэтэ шанда хүртөө hэн.

Дүршэл ехэтэй кинорежиссер Д. Жигжидэй табиhан «Арадай элшэн», «Үер», Доржопаламай «Моритойшье болоhой», «Энэ хүүхэд гү?», Б. Жамсарангийн «Туhатай бэшэ уhан» гэхэ мэтын кинолентэнүүд Москвада болодог кинофестивальда удаа дараалан харуулагдажа, үндэр шангуудта хүртэhэн солотой.

«Арадай элшэн» гэжэ киногоор харуулагдаhан хубисхалай түлөө баатарлигаар тэмсэhэн жиирэй монгол басаган Ариунаагай образые hайнаар наадаhандаа, артист Цэбэлсүрэн Москвагай кинофестивалиин мүнгэн медальда хүртөө hэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Монголой киноискусство горитой амжалта туйлаа. Ламажавын Вангангугай бэшэhэн «Түмэнэй нэгэн» гэhэн зохёолой удхаар кинорежиссер Жигжид хоёр хубитай кино табяа. Тэрэ кинодо коммунист хүнэй үнэншэ сэхэ абари зангые, ямаршье хүшэр хүндэ ушарай болоо hаа, дабажа шададаг зоригые уран гоёор харуулhан байна.

Монголой гүрэнэй шангай лауреат, бэлигтэй зохёолшо, найруулагша Л. Вангангугай түрэл оронойнгоо киноискусствын хүгжэлтэдэ нилээд ехэ хубитаяа оруулhаниинь арсашагүй. Бэлигтэ зохёолшын гуурhан дороhоо хэдэн арбаад сценари, зүжэгүүд мүндэлhэн байха юм.

Мүн баhа элитэ уран зохёолшо Чадравалын Лодойдамба монгол арадай киноискусствын хүгжэлтэдэ габьяатай юм. Тэрэнэй сценаряар табигдаhан «Энэ хүүхэд гү?» гэжэ кинофильмые совет харагшад үндэрөөр сэгнээ хамнай. Оюун бэлигэйнгээ түлэг дундаа hалбаран байха үедэ сагhаа урид наhа барашаhан, эелдэр hайхан сэдьхэлтэй Лодойдамба-гуайтай дүтэ танил байhандаа омогорходогбди. ВГКИ-тэ hуража байха үедөө би практика гарангаа, монгол темэдэ богонихон кино табяа hэм. Тэрэ үедэм монгол нүхэдни, тэрэ тоодо Лодойдамба-гуай олон туhатай зүбшэлнүүдые хэлэжэ үгэhэн байха.

Мүнөө Ч. Лодойдамбын «Тунгалаг Тамир» гэжэ олондо мэдээжэ романай удхаар гурбан бүлэгтэй уран hайханай, үргэн экрантай кинофильм буулгагдажа байна. Тэрэ фильмые Р. Доржопалам найруулан табижа байгаа юм.

Хоёр бүлэгынь экран дээрэ гаража, хүн зоной дура сэдьхэлые буляажа эхилээ. «Тунгалаг Тамир» гэжэ кино табиха хэрэгтэ бэлигтэй залуу оператор Д. Баттулга, уран зурааша П. Цогзол, найруулагша Долгорсүрэн гэгшэд хабаадана. Гол геройнуудайнь рольдо артистнар Цэвэлсүрэн, Баатар ,Очирбат, Сундайжав, Дэлгэрцэцэг гэгшэд шадамар бэрхээр наадана.

Кинорежиссер Ж. Бунтар «Дамдингийн Сүхэбаатар» гэжэ нэрэтэй ута хэмжээнэй баримтата кинофильм буулгажа hаяхан дүүргэбэ. Монголой хубисхалай 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан тус фильмдэ ехэ жанжан Сүхэбаатарай намтар уран хурсаар харуулагданхай.

Монгол СССР хоёрой хамта бүтээhэн «Монголой Арадай Республика» гэhэн кино hая табигдажа, үргэн олониитэдэ харуулагдахаар бэлэн болоод байна. Режиссернуудынь — Ц. Зандраа Ф. Кислев хоёр: Тэдэнэр урда тээнь «Хуушанай газар дээгүүр татаhан hолонго» гэжэ кино бүтээhэн юм.

Бэлигтэ оператор О. Уртанасан «Ан», «Хангай», «Ая дуугаа үргэе» гэхэ мэтэ хэдэн баримтата кино буулгажа, харагшадай зүгhөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн.

Мүнөө июль hарада Москвада болохоор зарлагдаhан уласхоорондын долоодохи кинофестивальда Монгол оронhоо ямар фильмүүд харуулагдахаб?

Залуу режиссер Б. Дашадоржын бүтээhэн «Шастинай бүлэ» гэhэн баримтата кино удхаараа ехэ hонин юм.

Арадай хубисхалай hаяхан лэ илаад байhан үе. Д. Сүхэбаатарай уряалаар СССР-hээ доктор Павел Николаевич Шастин 1923 ондо Монгол орондо ерэжэ, анха түрүүшынхеэ шэнэ ёhоной эмшэлгэ нэбтэрүүлhэн намтартай. Хэдэн жэл үнгэрhэн хойно хүбүүниинь Николай Павлович хирург болоод, мүн лэ врач мэргэжэлтэй Тамара Николаевна гэжэ hамгантаяа Монголдо хүдэлхэеэ ерээ.

Николай Павлович медицинскэ училищи байгуулжа, Монголой түрүүшын эмшэдые бэлдэжэ эхилбэ. Тамара Николаевна энэ үедэ биохимическэ лаборатори байгуулаа. Залуу эмшэдэй гэр бүлэ үхибүүтэй болоходоо, үбгэ эсэгынгээ нэрээр «Павел» гэжэ нэрлэhэн юм.

1965 ондо Монголой правительствын уряалаар доктор Павел Николаевич Шастин ажаллахаяа ерээбшуу. Павел Николаевич Монголдо түрэhэн, тэндэ эхэ эсэгынгээ дэргэдэ томо болоhоншье hаа, үнгэрhэн жэлнүүдтэ Монголдо болоhон асари ехэ хубилалтануудтай танилсажа гайхана.

Доктор Шастинай бүлэ Монголдо хамта дээрээ 35 жэл ажаллаhан байна.

Шастинтан Монгол ороной хайра шагналда хүртэhэн намтартай. Тэрэ фильм совет болон монгол арадуудай халуун хани барисаан тухай домоглоhон поэмэ гэхээр.

Москвагай фестивальда уран hайханай хоёр фильм харуулагдаха. С. Содномдаржаагай романай удхаар «Улаан туг» гэжэ кинофильм режиссер Х. Дамдин бүтээгээ. Тэрээн соо хубисхалай дүлэтэ жэлнүүд тухай, залуу үетэнэй хайшан гэжэ хубисхалшад болодог байhан тухай уран гоёор хөөрэнэ. Нүгөөдэ кинонь «Хүрьгэн хүбүүн» гэжэ нэртэй. С. Удвал, Д. Дожоодорж гэгшэдэй зохёолоор режиссер Д. Жигжид тэрэ кино найруулжа табяа. Монголой хүдөө нютагуудта социализмын илажа байhан тухай домоглоhон зохёол.

Монголой мэдээжэ уран зохёолшод Ч. Чимид, С. Удвал, С. Эрдэнээ, Л. Тудэб, Д. Гармаа гэгшэд удха түгэлдэр зохёолнуудые бэшэжэ, кино найруулан табиха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Элитэ ехэ хүгжэмшэд Л. Мүрдорж, Б. Дамдинсүрэн, С. Гончигсумлаа, С. Бирваа, Намсарайжав гэгшэдэй хүгжэм монгол кинофильмнүүдые шэмэглэн зэдэлдэг.

Монголой киноискусствын мэргэжэлтэд манай Совет орондо hуралсажа, түрүүшынгээ хатуужал гарадаг юм. «Монгол-кино» гэжэ студида элитэ совет кинематографистнууд С. Герасимов, Л. Кулешов, М. Ромм болон бусадай шабинар хүдэлжэ байдаг.

Монголой Арадай-революционно партиин 16-дахи хурал дээрэ баталагдаhан табан жэлэй түсэбэй хараалhанай ёhоор, 1971—1975 онуудта 28 уран hайханай, 260 баримтата кинофильм бүтээжэ гаргахаhаа гадна, харин оронуудай 100 гаран кино өөрынгөө хэлэн дээрэ оршуулха болоно.

Марксистско-ленинскэ үзэл сурталаар зэбсэгжэhэн монгол киноискусство алдарта 50 жэлэйнгээ ойе ажалай амжалтаар угтажа байhан магтаалтай.

Арья ДАШИЕВ,
кинорежиссер.

Уран hайханай бүлгэмэйхид хүдөө ажахын нэгэдэлэй ажалшадта наада харуулжа байна.
«Монгол улас» гэжэ альбомhоо абтаба.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

ХАХАД МИЛЛИОН НЭМЭРИ ОЛЗО

Зүүн Сибириин эгээн томо предприятинуудай нэгэн—Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводто гол үйлэдбэриин хажуугаар ажалшадай хэрэгсэл бүтээгдэдэг болонхой. Заводой модельнэ болон модо дархалдаг цехүүдтэ стол, сервант, тумбочка, секретер гэхэ мэтэ хэгдэнэ. Эндэ 80 мянган түхэригэй мебель жэл соо бүтээгдэнэ. Хэрбээ нёдондо жэлэй таба hарын турша соо заводто хамтадаа 226 мянган түхэригэй мебель хэгдэhэн hаа, байгша оной тэрэл хугасаа соо 347.300 түхэригэй мебель хэгдэhэн байна.

Арад зоной хэрэглэмжын эд бүтээхын тула ЛВРЗ-дэ тусгаар цех нээгдэhэн юм. Тэндэнь ажалдаа шалгарhан хүнүүд элирэнхэй. Жэшээлхэдэ, коммунист Лысов Иван Николаевич, Сысоева Анна Ивановна гэгшэд үдэрэйнгөө нормо 150—160 процент дүүргэнэ, hайн шанартай продукци бүтээнэ. Эдэ хоёр коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, заводой ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл.

Гэрэлтүүлдэг янза бүриин приборнуудые (столой лаампа люстрэ, торшер) бүтээдэг болохын түлөө hүүлэй үедэ завод горитой хүдэлмэри ябуулжа байна.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргаха талаар заводой 1971 оной 1-дэхи кварталай түсэб 106 процент дүүргэгдэhэн. Энэ амжалтые улам арьбадхахын тула зохихо хэмжээн абтажа байна.

Ажалшадай ажаhуудалай элдэб хэрэгсэл бүтээн гаргадаг болоhоор Ленинэй ордента ЛВРЗ жэлдээ хахад миллион түхэригэй нэмэри олзо доход оруулдаг болонхой.

В. ТОКТОХОЕВА.

ҮНДЭГЭН ОЛООР СУГЛУУЛАГДАНА

Үндэгэ олоор суглуулха социалис уялгаяа Буркоопсоюзай бэлэдхэлшэд амжалтатайгаар дүүргэбэ гэхэ гү, али хахад жэлэй түсэбhөө гадуур нэгэ миллион 657 мянган үндэгэн суглуулагдаhан байба.

Эмшэлгын болон үхибүүдэй эмхи зургаануудта, ниитын эдеэ хоол бэлдэдэг ба худалдаа наймаанай газарнуудта орохо 6 миллион 820 мянганай орондо 8 миллион 477 мянган үндэгэн тушаагдаhан байна.

Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй аймагууд үндэгэ худалдан абаха талаар 6 hарын түсэб холо үлүүлэн дүүргээ. Тиихэдэ Хяагтын, Баргажанай болон бусад аймагуудай бэлэдхэлшэд hайнаар ажаллажа, түсэбөө мүн лэ амжалтатай дүүргэбэ. Тиин республика доторнай нёдондо жэлэй энэ хаhынхитай сасуулан харабал, 2 миллион 16 мянган үндэгэн олоор бэлдэгдээд байна.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэртэй дашарамдуулан, хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ талаар жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэ зорилго Буркоопсоюзай бэлэдхэлшэд урдаа табиба.

Д. КОЛМАКОВ.

Улаан-Үдэ.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

АНЬ ТХО БАСАГАН

Сэсэгүүд соогоо зултыхан
Сэбэрхэн шарайтай Ань Тхо
Хажуудаа таягаа табинхай
Харахажа hууна үетэдөө.
Һомоёо гамнадаггүй алууруша
Һонорхон ухаата толгойень,
Ами зүрхыень шагааhан аад,
Алдажа хүлыень буудажархёо.
Халуун сэдьхэлтэ басагадаараа
Хатар танцаа наадахаяа
Болингоо болиhон Ань Тхо
Бодолгото болон hууухадана.
Түрэл hургуулидань хэшээлэйнь
Түлэг ябажа байтарынь,
Хэрзэгы дайсад агаарhаа
Хэды удаа добтолооб даа?
Бэшэхээ нероглиф үгэнүүдээ
Бэхээ дүрэхэдөөд hуутараа,
Автомат пулемёдой наяраап соо
Амидажа хэды харайгааб даа?
Далбагар набшаhата модонуудай
Далда hүүдэр шэглэжэ
Һургагшатаяа хамта хэды удаа
Һурагшадынь нэрхирээб даа?
Тооhо үрхирөөhэн hомонуудаа
Тоогүй олоор эшхэрүүлэн,
Һүрөөтэй хэды самолёдууд
Һүйдхэлөө асаран үнгэрөөб даа?
Ань Тхо жаахан басагахан
Ажалдаа сүлөөгүй үетэдөө
Хажуудаа таягаа табинхай
Харахажа hууна уйтайхан...
Ань Тхо жаахан басагахан
Амгалан сагаан нойр соогоо
Алар холын Москвада
Алхалнаб гэжэ зүүдэлэгшэ hэн.
Арадуудай жаргалта Россида
Амгалан тайбан ажаhуудаг
Аня, Таня басагадуудаар
Амараа хэлсэн уулзагшал hэн.
Алдарта Совет гүрэн соогоо
Армян, ород, грузиншье,
Башкир, осетин, буряадшье
Басагадуудаар энеэлдэн,
Үдэр бүри хүтэрэлдөөд,
Үнгын наада эрхилжэ,
Эгээлэйнгээ зүүдэндэ сэнгэhэндээ
Энеэбхилээд золтой hэригшэл hэн.
Аглаг огторгойто эхэ оронийнь
Алууршадые намнангаа намнажа,
Арад түмэниинь одоолшье
Амгалан жаргалаа ерүүлхэл даа.
Наhанайнь хани басагадууд,
Наадахые мэдэхэл үетэдынь
Түрэлхидэйнгөө хэдэгые хэлсэжэ,
Түргөөр hуулганад барайгараа.
Ажалдаа шударгы басагадаараа
Адлил хамта ябахал аад,
Гэмшэлтэ нимэл байдалтай
Гэтэжэ хаража hууна ха юм.
Хулhан жаахан таягуудаа
Хургаараа эльбэжэ үзэхэдөөд,
Басагадайнгаа hанаае зобоохогүйгөөр
Барижа бэеэ уйлахадана...
Үгы даа, үгы! Ань Тхо, ши,
Үетэнhөө нюужа бү зобо!
Шинии уйлаhан уйлалга
Шэхэтэйл хүндэ дуулдана ха юм!
Үхэлтэ муухай дайсадуудые
Үзэн ядажа, Ань Тхо,
Уйдхартай, хүндүүлхэй зүрхэндөө
Уур сухалаа түрүүлнэ.
Яhархаг хургатай нюдаргаяа
Яhалаш шангаар зангидажа,
Эрдэнийн үрэhэд шүдэнүүдээ
Эжэлүүдгүйхэн зууухадана.
Аба оронойнь патриодууд
Али олоор алууршадые
Габьяата агаарайнгаа дайнуудта
Газар үмхүүлэн унагаанал даа.
Амиды унааша дайсадhаа
Асаржа оройдоо нэгыешье
Хулhан хоёр таягуудайнь
Хухартар сохюулхаа янаб даа?
Бүгэдөөрөө дайлалдаhан Вьетнамай
Бүхы олон үхибүүд соо
Хүлгүй, гаргүй, hохоршье
Хүүгэдүүд хамтадаа хэдыш юм?!
Газарай бүмбэрсэг hүрдөөhэн
Галта Сонгмин хүүгэдүүдhээ
Гансахан үлэhэн басагые
Гар дээрээ үргөөл, дэлхэйн зон!
Газарай одод үхнбүүдэй
Гансаш дуhал шуhые
Адхахаhаа үлүү нүгэлые
Агаарта юртэмсэ үзэhэн аал?
Арадайнгаа сэсэг Ань Тхо, ши,
Арюухан үетэдөөрөө энэ дайн соо
Этүүридэ нангин улаан шуhаа
Энэ дайн соо адхабалши!
Арадтань зоболон асарhан
Агаарай муухай алууруша
Ами зүрхыень шагааhан аад,
Алдажа хүлыень буудажархёо.
Арад зонойнь энэ дайн соо
Адхааша улаан шуhанай
Дуhал бүхэниинь тобшо болоод,
Духыень оножол байг дайсадайнгаа!

ТОЛИ

ҮХИБҮҮДЭЙ РАССКАЗУУДҺАА

«АРТЕГҺЭЭ» ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮД

Хонишон Гоншогой хүбүүн — эдир пионер Дима бэрхэ hурадаг, hургуулиингаа ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байhан тула аймагай эмхиин зууршалгаар «Артек» гэжэ бүхэсоюзна лагерьта ошожо амарhан юм. Һара соо тэндэ байха зуураа, баярай тэмдэг болгон, гэртэхиндээ бэшэhэн бэшэгүүдынь нэгэтэ командировкодо ябахадаа уншажа олзуурхаа hэм. Тэдэнэйнь гурбые буулгажа абаад, таанадай анхаралда табинаб.

НЭГЭДЭХИ БЭШЭГ

Аба, Эжы, дүү Туяана, таанадтаа аяар холын «Артек» лагерьhаа амар мэндээ хүргэнэб. «ТУ-104» гэжэ самолёдоор ниидэжэ, Москвагаар дамжаhан, тэндэ юу хараhан тухайдаа бэшээ hэм. Абаа ёhотойт.

«Артек» хүрэжэ ерэhээр түбхинөөд байнаб. «Ангара» гэжэ олон балконтой гэртэ байрлаха болооб. Эндэ ехэл гоё даа. Хойто тээмнай «Баабгайта хада», урдамнай—уhан ехэ далай. Оршон тойрон халуун оронной ургамал модод, сэсэгүүд баглайрна. Янза, түрэл бүриин шубууд шаханалдана.

Далайда түрүүшынхеэ шунгааб. Уhаниинь сэнхир сэбэршье hаа, дабhатай гашуун. Далайн эрьеэр нүгөө нүхэдтэйгөө хамта ябажа, саhан сагаан үнгэтэй дунгар, хорхойн яhан гэрнүүдые, үндэгэн шэнги монсогорхон үнгын шулуунуудые суглуулааб.

Эндэ угаа олон яhатанай үхибүүд амарна. Диа гэжэ негр хүбүүнтэй танилсааб. «Африкын Дима», «Байгалай Дима» гэжэ бидэниие нэрлэдэг болонхой. Сугтаа байдаг, сугтаа ходо ябадаг хадамнай тиигэжэ нэрлэээ гү. Али харабтар нюуртай, хара үhэтэй хадаа негртэл адли гээшэ гүб(?). Теэд Диагай нюур пэтэн хара юумэл. Энеэбхилхэдэнь, нюдэн шүдэн хоёрынь лэ ялалзадаг. Минии нюур харабтаршье hаа, хүрин шара. Диа ехэ hайн зантай, ухаатай, дараа хүбүүн. Тал-мүлхэн ород хэлэтэй. Баhа саб сагаахан Курт гэжэ немец хүбүүнтэй танилсааб. Тэрээнтэй хаа-яа зангалдажа хөөрэлдэгшэбди.

Түүдэгэй наадан болоо. Тэндэ би буряад дуугаа дуулааб. Бахардан алдааб. Тиигэбэшье альга ташуулааб.

Эдэ — юрын шахуу үзэгдэлнүүд. Эгээл ехэ hонин гэхэдэ, космонавт Андриян Николаев лагерьтамнай айлшалан ерээ. Космос тухай хөөрөө. Хамта дүрэ зурагаа абхуулаабди. Одоол гоё даа.

Үсэгэлдэр шэнэ дуунуудые сээжэлдээбди. Олон яhатанай үхибүүд бултаараан хоороор дуулахабди.

Иигээд аяншалхамнай.

Зай, нютагаарнай ямар hонин болоноб? Колхознай шэнэ клубаа толлоо гү? Хонидhоомнай хэды шэнээн нооhон гарааб? Туяана юу хэнэбши? Хамаг hониноо дуулгажа, харюу бэшээрэй.

Намда hанаагаа бү зобооройгты.
1970 оной июлиин 5.

ДИМА.

ХОЁРДОХИ БЭШЭГ

Аба, Эжы, дүү Туяана, амар мэндэ!

Бэшэгытнай абааб.

Уржадэр Крымэй агнууриин ажахыда ошообди. Тэндэ зэрлиг амитад дура зоргон соогоо бэлшэжэ ябанад. Тэдэнэй заримые барижа, эмшэлжэ байба. Бүхы дэлхэй дээрэ хоморой болоhон муфлон гэжэ амитан бии юм ха.

Удаа тээнь Никитскэ саад соогуур аяншалаабди. Бүхы дэлхэй дээрэ ургадаг янза бүриин — хүндэ эгээл туhатай, эгээл hайхан ургамалнууд тэндэ таригдана. Тэдэниие эрдэмтэд шэнжэлнэ: шэнэ гибридүүдые бии болгожо, хүдөө нютагуудта эльгээнэ. Маанадта заримуудайнь үрэhэ үгөө. Гэртээ ерээд тарихаб. «Мамонтын» модо хараab. Мүшэрнүүдынь үнэхөөрөө яhан hоёонууд шэнги годигор, нюсэгэн, түмэр шэнги хатуу. Хүйтэнhөө айдаггүй. Буряад орондоо тэрэ модо асаржа hуулгаhайб, халагни. Баhа миндаль, инжир, граната, виноградай сэсэглэжэ, эдеэшэжэ hуухые хараab. Ехэл hонин байба даа. Эхэ оромнай ямар баян дэлгэр гээшэб!

Энээн тухай бэшэг соо бултыень дурдахын аргагүй. Ерээд байхадаа, дууhыень хөөрэжэ үгэхэб.

Нютагаарнай ямар hонин болоноб? Үбhэндөө орохотнай гү? Битнай туhалхаб.

Туяана! Хонидоо адуулнаб гэнэш. Тиихэдэ үнгын сэсэгүүдые дэльбэтэй, эшэтэй, үндэhэтэйнь түүжэ, ном, саарhан соо хабшаад, хатаажа хадагалжа байгаарай. Ошоторни сэсэгүүд дууhан хагдаршахал. Нютагайнгаа хамаг ургамал ногоонуудай коллекци хэхэ hанаатайб. «Артек» ерээд байхадаа иигэжэ шиидээб.

Эжымнай хүлынь hайн гү? Намайгаа хүлеэжэ яданагүй гү? Бултыень бэшээрэй.

Иигээд дүүргэhүүб даа.
1970 оной июлиин 15.

ДИМА.

ГУРБАДАХИ БЭШЭГ

Амар сайн, хүндэтэ Аба, Эжы, Туяана! Бэшэгтнай юундэшьеб хожомдожо ерээ. Али hара, үдэрыень бэшэhэн аад, өөhэдөө почтодо оройтуулжа табяа гүт? Туяана, миниингээ захяа дүүргэжэ, сэсэгүүдые суглуулжа эхилhэндэшни баяртайб. Эжыдээ туhалжа байhанш ехэл hайн гээшэ. Энэ холо ерээд, гэртэhээ бэшэгүүдые абахада hонин.

Би ехэл hайнаар амаржа байнаб. Олон үхибүүдтэй танилсааб. Нэгэ иимэ ушар болоо: бултанайнгаа түрэhэн үдэр тухай мэдээ суглуулха болобобди. Диатай — негр нүхэртээ хөөрэлдэhымни, барhан, түрэhэн үдэрөө мэдэхэгүй байшоо. «Арба нэгэн аха дүүнэртэй хүм. Тэдэнэй бултанайнь түрэhэн үдэр бүридхэжэ, бэлэг абажа үгэхэ болоо hаа, мүнгэмнай хүрэхэгүй. Ушар тиимэhээ эжымнай маанадайнгаа түрэhэн үдэрые хэрэглээгүй, мэдээшьегүй ёhотой даа», — гэбэ. Үшөөшье ондоо шалтагаан байжа болоо хаш. Тиихэдэнь, аргагүй хайрлааб. Үни удаан дарлалта доро байhан арад үхибүүдэйнгээ түрэhэн үдэрые тэмдэглэхэ шадалгүй, эрдэм бэшэггүй, үшөөл барга зандаа байна гэжэ ойлгооб.

Энээн тухай отрядайнгаа соведэй түрүүлэгшэ Колидо хэлэбэб. Диагай түрэhэн үдэрые заатагүй тэмдэглэе гэжэ дурадхабаб. Коля аргагүй hайшааба. Диашье арсабагүй. Теэд хэзээ, ямар үдэр? Июлиин 17-до «Артегэй» үдэрэй болоходо тэмдэглэхэ гэжэ бүхы отрядаараа зүбшэжэ шиидхэбэбди.

— Энэшни эб найрамдалай үдэр юм. Бү мартаарай, — гэжэ Диада хэлээбди. Тэрэ хүлеэhэн, хүсэhэн үдэрэйнгөө хүрэжэ ерэхэдэ, эб найрамдалай сэнхир хүхэ тугта саарhан гулабхаануудые олоор үлгэжэ уябабди. «Бүхы дэлхэйн үхибүүд түрэhэн үдэрөө найрладаг болуужаг!» гэжэ Диа тэрэ гулабхаануудай нэгэн дээрэ өөрынхеэрээ аржытар бэшэбэ.

Үдэшэндөө ехэ салют болоо. Сэлмэг огторгойдо шара, ногоон, ягаан «сэсэгүүд» гэнтэ hалбараад, доошоо ехэ гоёор задаран унаха юм.

Диае түрэhэн үдэрөөрнь бултаараан амаршалбабди. Тэрэмнай нюдэдөө баяртайгаар ялалзуулан, маанадтай хамта дэбхэншээн гүйбэ. Тиигэжэ байтараа уйлашоо. «Юундэ?» гэжэ гайхан тагнан асууходамнай: «Иимэ юумэн болоо гэжэ эгэшэ, аха, дүүнэрни хэзээдэшье этигэхэгүй даа» гээд уруу дуруу болобо. «Һайнаар ойлгуулжа хэлээрэй. Фото-зурагаа абаад ошоорой. Тиихэдэшни этигэхэл байха даа» гэбэбди. Диада буряадайнгаа значок, Улаан-Үдэ тухай хэдэн открытkануудые бэлэглээб. Бэшэшье үхибүүд бэлэг сэлэгүүдээ барюулба. Олон юумэ сугларшоо. Тэрэнээ бултаараан үргэлжэ, Диагай таhалгада оруулаабди. Африкын, Байгалай хоёр Дима дүрэ зурагаа абхуулаабди. Асархадамни, харана аабзат.

Иимэ hонин болоо.

Энэ бэшэгымни абамсаараа хадагалаарай. Дневнигтээ хабсаргахаб.

Зай, баяртай!
1970 оной июлиин 25.

Танай Дима.

Р. ЦЫБИКОВ.

БАЙГАЛАЙ ЭРЬЕДЭ.

А. МАНТАЕВАЙ фото-этюд.

Шог ёгто хөөрөөн

ҮБГЭН АБЫН ГОМДОЛООР

Үүлэгүй тунгалаг үбэлэй хүйтэн үдэр. Улаан-Үдэ хотынгоо уужам нэгэ гудамжаар уруудаа буужа ябатарни, үнинэйшье уулзаагүй нэрэтэмни оодон дэгэлэйнгээ заха бодхоожо, урбуулга малгайгаа нюдэндөө туласа даражархёод, хармаандаа гараа хэнхэй, хаби хабихан жороолон, халта хулта хараашалан, үрдүүрни үнгэржэ ябабал даа. Уулзаха хэрэгтэй бэдэрдэг hэн тула: «Һэй! нэрэтэмни наашаагыш», — гээд оогложорхибоб. Тэрэ хазагад гээд, намайе хулгай нюдөөрөө халта харамсаараа, захынгаа саагуур нюураа шургуулан, буруу бухан эрьелдээд, баhа нэгэнтэй дахасалдан, булангай саагуур далда орошобо. «Гайха тагна ехэ, энэ хүн яагаад иимэ нюургүй болошоо гээшэб, үбгэн абын хэлээшэ үнэн лэ байба хаям даа» гэжэ бодоноб. Тэрэ иигэжэ хэлэhэн юм: «зутараар магтадаг нэрэтэшни зунай халуун үдэр зуhалан гэртэм орожо ерээд, зулгы нялуухаар мэндэшэлэн, амин шухала хэрэгээр аба тандаал ерэбэ гээшэб гэбэл даа. Ямар хэрэг болоо юм. Яажа туhалха хүн биб гэхэдэм, барагтай юумэл дээ, эсэгэмни хүбүүндэм эрье хони бэлэг үгэhэн юм. Тэрэтнай таргаяа хүсэшоод тангаршаажа ябанал, абаашыт гэжэ захюулаа hэн. Субботын үдэр таксигаар нютагаа ошожо, тэрээхэнээ тээгээд орожо ерэхэ гэhэмни, тушаан болоожо тоолуурни дуталдаад байба. Нэгэл бүхэлихэниие нэмээжэрхибэлтнай, нэхэбэригүйхэнөөр асараад үгэхэл hэм. Воскресенидэ тэрээхэнээ базаарта гаргажа борлуулаад, понедельнигтэ сэлхэгэр мүнгэтэй сэхэ тандаал ерэхэ байхаб» гээ юм. «Үгэдөө хүрэхэл хүн бэзэш, удаан хүлеэлгэхэ болоо hааш»...—гэхэдэм, тэрэ үгыем таhалан: «одоо даа, битнай хэлэhэндээ хүрэдэг, хэhэнээ бүтээдэг үнэн сэхэл хүн байхаб», — гээд эриhэнээ абажа гараhаар, мүнөө хүрэтэр үгыл аад, үгыл даа. Эрье хони асарhан юм гү, али үгы гү,—мэдэнэгүйб. Юрэдөөл архиин hогтуугаар аягүй аашa гаргажа, олоной дура гутааhанайнгаа түлөө тэлэрүүлгын газарта hууна гэжэ дуулаал hэм. Тэрэ гэhээр тэбхэр жэл хахад үнгэрбэ ха. Ши, хүбүүн, тэрэ үнэн сэхэб гэжэ үгэ хүүрээ барадаг аад, өөрөө дугаагтал бүхэтэр боложо ябаhан хүниие золгожо, минии гомдол мэдүүлээрэйл даа» гэжэ захиhан юм. Тэрэ гансашье үбгэн абые мэхэлээ бэшэ, мүн баhа Лубсан абга, Васили ахатаниие hэшхэлгүйгөөр hуудхажархиhан байгаа hэн. Үбгэдэй захяа дуулгахаяа үнинэйл харааhалдаг нэрэтэтээ одоол эндэ ойротолдоhон аад, уулзажа үрдингүй гээгдэhэндээ урмаа хухаран байтараа, оньhон арга hанажархёод: «эреэ марян архиншадай энээгүүр тэрээгүүр холбооридон, урагша хойшоо hүндэлдэг углуу булан бүхэндэнь урьха бугуулибараад, угтажа байхал болоо хаб, мүн баhа буруу ябадалтаниие нэмгоодходог Будамшуу мэргэнтэй дайралдуулхаб, тиихэдэм тэрэ булангай саагуур шэбээлдэг буhаряа зантай архиншадые шог үгөөрөө шабхуурдан, ёгто үгөөрөө ёборон, шэхэнhээнь шэрэжэ асараад, «Буряад үнэнэй» толидо бододото нюурынь харуулха бэзэ. Одоол тэндэ өөрыгөө танижа, өөдэгүйгөө мэдэрхэдээ, буhаряа зангаа болижо, буруу ябадалаа орхижо, бултанай зэргэдэ жагсахал байха гэhэн этигэл найдалтай бусаа hэм.

Б-М. ДЫШИНОВ.

СССР-эй АРАДУУДАЙ СПАРТАКИАДА

Спорт

СССР-эй арадуудай зунай 5-дахи спартакиадын мүрысөөн hүр харбалгаар боложо дүүрэбэ. Хүндэлэлэй пьедесталай дээдэ табсанда Грузиин спортсмен Любовь Асатурова, ленинградец Михаил Неунов гэгшэд гараба. Гэхэ зуура, Эстониин эхэнэрнүүд Украинын эрэшүүлэй командануud спартакиадада илагшадай алтан медальнуудта хүртэhэн.

Спартакиадын программада хамтадаа спортын 24 зүйлөөр мүрысөөн үнгэргэгдэхэ юм.

Баскетболистнууд болон академическэ hэлюурдэлгын мастернууд hүр харбагшадай эстафетые халан абаба. Молдави Латви хоёрой эрэшүүлэй командануud түрүүлэн уулзажа, 1-дэхи спартакиадын чемпион, удаадахи хоёройнь бронзово призёр болоhон Латвиин баскетболистнууд 36:42 гэhэн тоотойгоор нэгэдэхи таймда шүүгдээ.

Латвиин спортсменүүд 2-дохи таймдаа нарилан наадажа, 30-дахи минутадаа тэдэнээ хүсөөд, hүүлээрнь 83:69 гэhэн тоотойгоор молдавануудые шүүжэрхиhэн байна.

СССР-эй суглуулагдамал командада hая абтаhан рижание Ивар Жвигурс түрүүшын үдэр 27 бүмбэгэ сеткэ руу гансаараа оруулжа, эрхим бомбардирнуудай тоодо оруулагдаа.

Мүрысөөн гурбан бүлэгөөр үнгэргэгдэхэ. Бүлэг бүриhөө хоёр эрхим коллектив финалда гаража, 1—6-дахи hууринуудай түлөө тэмсэл эхилхэ. Мүрысөөнэй түгэсхэлэй наадан июлиин 17-до болохо.

Ю. ХРОМОВ,
ТАСС-ай корр.

ЭСИЙН СААНАҺАА — ПОЧТО ТЕЛЕГРАФ

Хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдэбэ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөн Хельсинкидэ СССР-эй посольство соо үргэлжэлүүлэгдэбэ. СССР-эй делегациие —СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семёнов, США-гай делегациие—буу зэбсэг хуряаха, зэбсэгжэлгэдэ хиналта тогтоохо талаар американ агентствын директор Дж. Смит толгойлно.

ДОБТОЛГЫЕНЬ ТАҺАЛДУУЛБА

ХАНОЙ. (ТАСС). Сайгоной марионеточнэ засагаархидай хоёрдохи дивизиин арбан батальоной добтолгые Урда Вьетнамай Куангнам ба Куангангай провинциин патриодууд таhалдуулжа, тэдээниие ехэ гээлтэ хоролтодо оруулба. Марионеткэнүүдые американ авиаци ба артиллери дэмжэhэн байгаа.

ВНА агентствын мэдээсэлэнэй ёhоор, майн 5-hаа июниин 15 хүрэтэр болоhон байлдаануудай үедэ патриодууд болбол дайсанай нэгэ батальониие бүри мүhэн үгы хээ, 15 бронетранспортёр ба артиллериин 7 буу гэмтээгээ, дайсанай 10 самолёт буудажа унагаагаа, ехэ гэгшын буу зэбсэг, тобшо hомо гартаа оруулаа.

СОННИМА ГОРОДОЙ АЖАЛШАДТА АЙЛШАЛЖА ОШОБО

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). КНДР-эй металлургнуудай город Соннимада КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров түрүүтэй совет партийно-правительственна делегаци июлиин 8-да айлшалжа ошобо. Тэрэ делегаци хадаа ТПК-гай ЦК-гай, КНДР-эй Правительствын уряалаар СССР ба КНДР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, бэе бэедээ туhалалсалга тухай договор баталагдаhанhаа хойшо 10 жэлэй ойн hайндэртэ хабаадалсахаяа Корей ошоhон байгаа.

Соннима городой олон мянган зон совет арадай түлөөлэгшэдтэ баяр хүргэхын тулада городойнгоо үйлээ гудамжануудта гараба.

Совет айлшадай ерэhэнтэй дашарамдуулан үнгэргэгдэhэн митинг дээрэ ТПК-гай ЦК-гай Политическэ комитедэй гэшүүн, КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй Түрүүлэгшын орлогшо Пак Сен Чер болон Корейн албан тушаалта бусад хүнүүд байлсаба.

Митинг дээрэ үгэ хэлэhэн Соннима городой арадай комитедэй түрүүлэгшэ Ким Син Ген империализмын хорото ябуулгануудта эсэргүү тэмсэлдэ, хоёр оронной аюулгүй байдал, революционно түйлалта хамгаалха хэрэгтэ, Азидахи ба бүхы дэлхэйдэхи эб найрамдал хангаха хэрэгтэ, хоёр оронной арадуудай Хоорондохи хани ёhоной харилсаа хүгжөөхэ хэрэгтэ корей-соведэй договор аяар 10 жэлэй турша соо hайнаар туhалжа байна гэжэ хэлэбэ.

Совет партийно-правительственна делегациие хүтэлбэрилэгшэ К. Т. Мазуров митинг дээрэ үгэ хэлэhэн байба.

Соннима городой улад зондо, тэдэнэр дамжуулан, республикын бүхы гражданинуудта аха дүүгэй халуун баяр совет партийно-правительственна делегациин, Советскэ Союзай ажалшадай нэрэhээ нүхэр К. Т. Мазуров дамжуулба.

Хани барисаан, харилсаа холбоон, бэе бэедээ туhалалсалга тухай договорой удха шанар дээрэ тогтожо хэлэхэ зууран, совет ба корей арадуудай аха дүүгэй хани ёhоной заншалта харилсаае, тэдэнэй революционно нягта барисаае, мүлжэгшэд ба колонизаторнуудта эсэргүү, империалис булимтарагшадта эсэргүү тэдэнэй хамтын тэмсэлые тэрэ договор хүсэлдүүлэн бэхижүүлhэн байна гэжэ тэмдэглэбэ. Экономическа, политическэ ба соёлой талаар, социалис интернационализмын агууехэ ёhо баримталан, обороноёо бэхижүүлхэ талаар ашатай үрэтэйгөөр хамта ажаллаха үргэн ехэ арга боломжо энэ договор нээжэ үгэнэ гэбэ.

СССР КНДР хоёрой хоорондохи харилсааниинь пролетарска интернационализмын агууехэ гол ёhонуудай үндэhөөр саашадаашье ашатай үрэтэйгөөр хүгжэхэ бэзэ гэжэ найданабди гээд үгынгөө түгэсхэлдэ К. Т. Мазуров хэлэбэ.

Митингдэ хабаадагша 20 мянган зон совет делегациин хүтэлбэрилэгшын үгые нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Митингын дүүрэhэнэй hүүлээр совет айлшад Хванхэсэй металлургическа заводой ажал хүдэлмэритэй танилсаба.

Тэрэ завод хараhанайнгаа hүүлээр совет партийно-правительственна делегаци Хойто Хванхэ провинциин түб—Саривон город хүрэбэ. Тэндэ Хойто Хванхэ провинциин партийна комитет, провинциин арадай комитет делегациин хүндэлэлдэ уулзалга эмхидхэhэн байгаа.

Политическэ шалтагаанаар сүүдлэнэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Американ патриот Анджела Дэвисые үмөөрэн хамгаалhан хандалга доро США-гай томо томо университедүүд ба дээдэ hургуулинуудай 200-гаад профессорнүүд, багшанар гарнуудаа табиба. Тэрэ бэшэгынь «Нью-Йорк Бук ревью» гэжэ газетэдэ толилогдонхой.

Калифорниин засагаархид А. Дэвисые хашажа хабшажа эхилхэдээ, Лос-Анжелостэхи Калифорниин университедэй профессорэй туhалагшын тушаалhаа коммунистка байhан туладань гаргажа хаяа бэлэй.

Мүнөө политическэ шалтагаанаар тэрэниие хашаха зобоохо ябадал үргэлжэлhөөр: «хүниие алахада хабаадалсаа» гэhэн худал зэмэ тэрээндэ тохожо, алаха гэжэ түхеэржэ байна»,—гээд журнал бэшэнэ.

«Дэвисые хашажа, зобоожо байhан ушар хадаа США-е бүри хархис зам худар залаха гэжэ хорото этэгээдүүдэй гаргажа байhан нэгэ оролдолгонь болоно,—гээд журнал дотор бэшээтэй.—Тэдэ хархис хүсэнүүдые буруутуулха гээшэмнай бидэнэртэ ехэ удха шанартай».

Эрэлхэг зоригто американ коммунистые сүлөөлхын түлөө эдэбхитэй тэмсэл хэе гэжэ, США-гай багшанарта хандаhан уряа тэрэ хандалга дотор хэгдэhэн байна.

Г. КИССИНДЖЕРЭЙ АЯНШАЛГА

ДЕЛИ. (ТАСС). Национальна аюулгүйн асуудалаар США-гай президентын тусхай туhалагша Г. Киссинджер Исламбат (Пакистан) ошохоёо Делиhээ мордобо. Дэлидэ байхадаа, Индиин премьер-министр Индира Гандитай, албан тушаалта бусад хүнүүдтэй уулзажа хөөрэлдэhэн байгаа. Индидэ ямар хэрэгээр ерэhэн тухайгаа Г. Киссинджер юушье хэлэнэгүй.

Пакистанда буу зэбсэг үгэхээ Холбооto Штадууд даб дээрэ болихо ёhотой гэhэн эрилтэ Индира Ганди, Индиин бусадшье хүтэлбэрилхы тушаалтан табиhан байна гэжэ Индиин правительствын түлөөлэгшэд мэдүүлбэ.

Үндэhэ яhанай илгаа баримталhан тулалдаанууд

ТОКИО. (ТАСС). Окинава арал дээрэхи американ сэрэгэй баазануудта байдаг далайн ябган сэрэгэй солдадуудай хоорондо үндэhэ яhанай илгаа баримталhан хүйхэр ехэ тулалдаанууд hая болобо. Июлиин 4-дэ, США-гай бэеэ даанхай болоhон үдэрэй урда тэдэ тулалдаанууд эхилжэ, тэрэнэй шалтагаанаар 25 солдат хүндөөр шархатаба гэжэ Японой радио-дамжуулгын корпораци мэдээсэбэ.

Юумэнэй үнэ сэн хүндэрнэ

МОНТЕВИДЕО. (ТАСС). Энэ оной зургаан hарын турша соо Уругвай орон доторхи юумэнэй, эд бараанай үнэ сэн 7 процентээр нэмэhэн байба. Статистикын ба бүридхэлэй генеральна управлени энээн тухай мэдээсээ. Эдеэ хоолой үнэ сэн бултанhаа ехээр нэмээ. Гэр байрын түлөөhэн бүрил ехэ боложо байнхай.

Мяханай үнэ сэн hаяар 10 процентээр нэмэхэ юм гэжэ Уругвайн мал ажалай ба газар таряалангай министерство соносхобо.

Бисау городые патриодууд добтолжо ороо

ДАКАР. (ТАСС). Гвиней (Бисау) сүлөөлхын түлөө тэмсэгшэ Африкын тэмсэлшэд энэ орон соохи португалиин колонизаторнуудай шэбээлhэн гол газарнуудые зоримгой шангаар добтолжо эхилбэ. Июниин 10-най hуни тэдэнэр томо буугай дэмжэлгэ доро Португалиин колониин гол город бологшо—Бисау городые добтолон орожо, городой газаа тээхи бэхижүүлгэнүүдые дабажа, город худар нэбтэрэн ороод, дайсантай байлдаа хэhэн байна.

Н. Л. РЫБКО

1943 онhоо КПСС-эй гэшүүн, СССР-эй Уран зохёолшодой союзай гэшүүн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагша Никифор Леонтьевич Рыбко 1971 оной июлиин 8-да гэнтэ наhа бараба.

Никифор Леонтьевич Рыбко Куйбышевска областиин Безенчугска районой Звенигородка гэжэ тосхондо 1918 ондо түрэhэн байгаа. Н. Л. Рыбко Куйбышев городой «Красная звезда» гэжэ оёдолой фабрикын механигаар 1933 ондо ажалайнгаа замые эхилhэн байгаа.

Н. Л. Рыбко гүрэнэй Ленинградтахи журналистикын институт 1940 ондо дүүргээд, Буряадай республикада ажаллахаар эльгээгдэhэн юм. «Бурят-Монгольский комсомолец» газетын редактор байгаа, «Бурят-Монгольская правда» газетэдэ ажаллаа, «Байгалай толон» гэжэ журналай редактор, радиогой корреспондент байhан. Һүүлэй жэлнүүдтэ Н. Л. Рыбко Буряадай номой хэблэлдэ ажаллажа байба.

Никифор Леонтьевич—үхибүүдэй мэдээжэ уран зохёолшо, «Ба... рабан дуудана», «Бидэ Байгалhаа... бди», «Аха дүүнэр Рогожинто... гэжэ номуудай, «Эрид эрьесэ» г... hэн повестиин автор юм.

Буряад совет литературын ... шуулагша байжа, литера... ра хүгжөөхын тула Н. Л. Рыбко ехэ юумэ хээ. Төөригдэ... хуби заяан» гэжэ Д. Батожаба... трилогиие ба «Багшани хэн бэ... гэжэ повестиие. «Шууяатай гор... хон», «Сагаан далитай хараасга... гэhэн В. Бильдушкиновай расс... зуудай номые ород хэлэн дээрэ ор... шуулаа hэн.

Н. Л. Рыбко ажабайдалай бур... ялма үрадхал соо ябаа hэ... хүдөөгэй хүнүүд тухай, хониш... ба hаалишад тухай бэшэдэ... түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлд... байгаа.

Н. Л. Рыбко hайн сэдьхэлтэ... анхаралтай, энэрхы нүхэр ба... hан юм.

Никифор Леонтьевич Рыбко ту... хай hаруул hайхан дурасхаал ма... най зүрхэн соо удаан hанагда... ябахал.

НҮХЭДЫНЬ.

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Ой модо зүбөөр ашаглаха» гэhэн түрүү бэшэг. В. Малютинай «Эндэхин эдэбхитэйгээр хүдэлнэ» гэhэн статья «Сенаж — шэмэтэ тэжээл» гэhэн Т. Башкуевай корреспонденци. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаhанда: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолнууд.

Гурбадахи хуудаhанда: «Тэмсэл соогуур түрэhэн хани барисаан» гэhэн П. Эдинг гэгшын статья. Холын саанаhаа абтаhан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Газар дайдын баялиг хамгаалха асуудалаар К. Малановай статья. «Һайн ши даа, хүн!» гэhэн Г. Болдогоевой корреспонденци.

Редакторай орлогшо
Р. Б. БИМБАЕВ.

Н-02452. Заказ № 1001.